

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

H. C. FRYDENDAHL

N. RASMUSSEN SØKILDE

FYNSK HJEMSTAVNS FORLAG
KRARUP, ESPE

1937

H. C. FRYDENDAHL

N. RASMUSSEN SØKILDE

H. C. FRYDENDAHL

N. RASMUSSEN SØKILDE

HANS LIV OG HANS INDSATS
SOM BONDE, FRUGTAVLER, HUSFLIDSMAND
OG HISTORIKER

FYNSK HJEMSTAVNS FORLAG
KRARUP, ESPE

1937

ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE

FORORD

Under min snart mangeaarige Syslen med Trolleborg-egnens Historie og Folkeminder er det ofte sket, at jeg har truffet paa N. Rasmussen Søkilde's Navn og har haft Gavn af hans historiske Arbejder. Min Interesse for Manden blev snart vakt; men naar jeg søgte Oplysninger om ham i Bøger og Blade, fandt jeg oftest kun nogle faa Linier, højst et Par Sider. Jeg fik da Lyst til at skrive en lille Levnedsskildring af ham, naar Hundredaaret for hans Fødsel oprandt, idet jeg mente, at hans Indsats paa flere Omraader, navnlig hans historiske Forfatterskab, berettigede dette. Da Hundredaarsdagen nærmede sig, kom der ogsaa fra andre Sider Bestræbelser frem for at sætte ham et Minde, og en Mindesten blev rejst ved Gaarden Søkilde. Denne lille Biografi er et Forsøg paa ogsaa at sætte ham et literært Minde.

Selv har jeg ikke kendt N. Rasmussen Søkilde. Han var død, en halv Snes Aar før jeg kom til hans Egn. Jeg har hentet Stoffet fra mundtlige Meddelelser fra Folk, der har kendt ham, fra trykte Notitser og Nekrologer, men navnlig fra hans eget Forfatterskab og hans efterladte Papirer.

Arbejdet har været offentliggjort i »Fynsk Hjemstavn« Aug.—Novbr. 1937. I den her foreliggende Form er det paa flere Punkter blevet øget lidt.

Om det Maleri, der ligger til Grund for Portrættet af Legaltifteren Niels Nielsen Side 8, kan det oplyses, at det, efter hvad dets Bagside udviser, er malet af J. W. Gertner i 1835, og at det findes paa Hovedgaarden Engelholm i Præstø Amt, hvis daværende Ejer, Etatsraad Benjamin Wolff, menes at have købt det, kort efter at det er malet. Disse Oplysninger,

der er indhentet hos Engelholms nuværende Ejer, Hofjægmester K. Wolff-Sneedorff, skylder jeg Gdr. Niels Nielsen, Haagerup, Tak for.

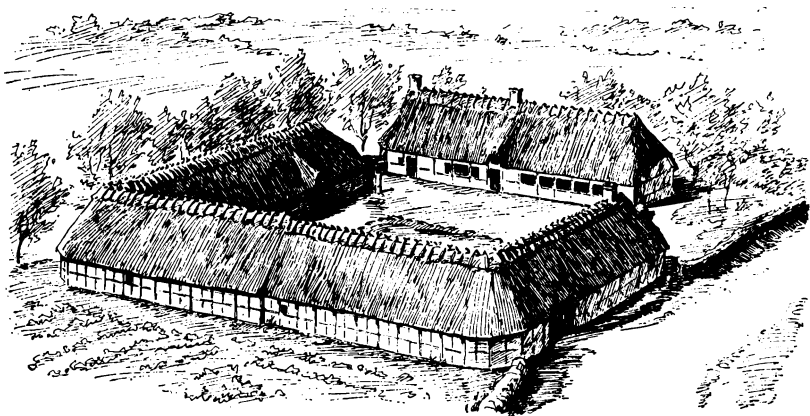
For Laan af Literatur, navnlig gamle Tidsskrifter, takker jeg Svendborg Amtsbibliotek, Fyens Stifts patriotiske Selskab og Dalum Landbrugsskole.

For enkelte Oplysninger til Bibliografien takker jeg Arkivar H. Ellekilde, Dansk Folkemindesamling, København, og Konsulent Gerhard Nielsen, Herrested.

Men især takker jeg Familien paa Søkilde og Personalet paa Landsarkivet i Odense for elskværdig Imødekommenhed m. H. t. Benyttelsen af N. Rasmussen Søkildes efterladte Papirer.

Krarrup Skole, 28. Novbr. 1937.

H. C. Frydendahl.

Gaarden Søkilde omkring 1870.

Tegning af Carl Jensen efter N. Rasmussen Søkilde. Fra R. Mejborg: Gamle danske Hjem.

INDLEDNING

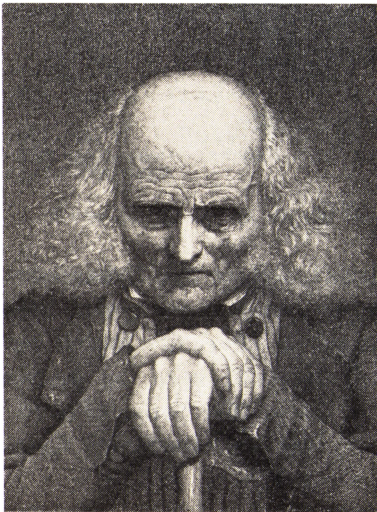
HVOR har han været en flittig Mand! Det er den Erkendelse, man stadig paany faar bekræftet, naar man sysler med Rasmussen Søkilde's Forfatterskab og efterladte Samlinger. Virkelyst, Trang til at foretage sig noget til egen og andres Nytte, forenet med udpræget Sans for, hvad der tjener til at forædle Mennesket og berige Aandslivet, var fremtrædende Egen-skaber hos ham.

Sansen for det ædle og skønne var levende i ham allerede i Drengæarene. Hans Interesse samlede sig da især om Tegning og fædrelandshistoriske Digte. Gennem Ungdomsaarene var poetiske Forsøg hans Yndlingsbeskæftigelse. I den modnere Alder samlede han sig om historiske Forskninger, navnlig angaaende Trolleborgegnen¹⁾. Det blev hans Livs betydeligste Indsats. Men ved Siden heraf udførte han et stort Arbejde for Husflidens og Frugtavlens Fremme. Og jævnsides med alt dette og som en solid Grundvold for det hele udførte han et dygtigt Arbejde som Landmand, et Arbejde, der ikke alene skaffede ham og hans det nødvendige til Livets Ophold, men hævede ham op blandt fremragende Landmænd, saa han i sine bedste Manddomsaar blev noget af en Foregangsmand for sine Standsfæller.

¹⁾ I daglig Tale brugtes og bruges endnu oftest »Trolleborg« for »Brahe-Trolleborg«.

BARNDOM

Niels Rasmussen¹⁾ blev født 2. August 1837 i Gaarden Søkilde i Fleninge, Brahe-Trolleborg Sogn. Søkilde var en hyggelig gammel Gaard, der laa i overordentlig smukke Omgivelser ved den østlige Bred af Fleninge Sø, senere mest kaldt Arreskov Sø efter Herregaarden Arreskov ved Søens nordlige Bred. Hans Forældre var Gaardmand og Sognefoged Rasmus Jensen (1803—82) og Hustru, Anne Larsdatter

J. W. Gertner del.
Niels Nielsen.

(1803—73). Faderen havde arvet Gaarden efter sin Morbroder, den fremragende Landmand, Skole- og Fattigforstander, Sognefoged, Lægdsmand og Legatstifter Niels Nielsen (1763—1836)²⁾, der havde adopteret ham. Rasmus Jensen stammede gennem sin Moder fra Gaarden Søkilde, og N. R. Søkilde har gennem sine slægts-historiske Undersøgelser³⁾ fastslaaet, at Slægten har boet i Gaarden i hvert Fald siden de nærmeste Aar efter Karl Gustavs Indfald i Fyn, ligesom han iøvrigt har klarlagt, at hans Slægt i andre Retninger har levet paa Egnen gennem mange Led, overvejende som Bønderfolk.

Under hans Opvækst kom en gammel Kone til at betyde meget for ham. Det var Niels Nielsens Enke, Anne Sofie Larsdatter, født i Brændelydinge 22. Febr. 1761. Hun blev i Gaarden og levede længe nok til at blive den »gode, gamle Moder« for lille Niels og hans yngre Søster, der blev opkaldt efter den gamle, ligesom Niels jo var opkaldt efter hendes Mand. »Med Sorg ledsagede vi hendes sorte Kiste, da

¹⁾ Saaledes var han døbt, og saaledes skrev han selv sit Navn, indtil han som Forfatter antog Gaardens Navn som Efternavn. ²⁾ Omtalt i D. E. Rugaard: Fremragende danske Bønder, Kbh. 1871, S. 251 ff. og i Den Reventlowske Skole i 150 Aar, Nyborg 1933, S. 147 ff. ³⁾ Efterladte Optegnelser paa Gaarden Søkilde. Se endvidere Trolleborgegnen og dens Beboere, S. 74 ff.

hun d. 9. Juli 1845 jordfæstedes paa Brahetrolleborg Kirkegaard«, skriver han mange Aar efter i sine slægtshistoriske Optegnelser¹⁾). Hun havde hjulpet ham til Rette paa mange Maader og fortalt og sunget for ham.

Fra sin Barndom fortæller han selv²⁾, at han »skal have været usædvanlig tidlig til at tale men sen til at lære at læse. Bogen behagede ham ikke, men hans Moder havde mange sure Timer med ham. Da han i sit 7de Aar kom i Skole, var han en af de ringeste til Læsning, men Lærerne ved Gjærup Skole, den gamle, dygtige P. Lagoni og senere B. M. Simonsen, fik snart en vakker Skoledreng af ham. I Skolen saavel som i Hjemmet sad han hellere inde og læste i en Geografi eller Fædrelandshistorie, end han legede med de andre Børn. I de sidste Aar af hans Skoletid fik han 2 Timer ugentlig Undervisning i Tegning og Tydsk. Tegning var en af hans kjæreste Sysler. Tydsken behagede ham ikke. Han lærte mere Svensk i 6 Uger af den svenske Indkvartering, end han lærte Tydsk i hele 3 Aar. 1852 blev han konfirmeret af den milde og elskelige Pastor Laub, der nu er Biskop i Viborg«.

Anne og Rasmus Jensen.

At han satte sine Lærere højt, fremgaar klart af Digtet »Mine Lærere«, hvormed han indleder de aldrig udgivne »Poetiske Forsøg af N. R. samlet i Aaret 1867«¹⁾). Efter i 6 Vers at have omtalt Skolens Aand og Tone samt en Hjælpelærer fortsætter han:

»Da frem Lagoni atter staaer
Paa Skolethronen her.
I over fyrgetyve Aar
Han var en Lærer kjær.

Men snart han sig en Hjælper fik,
Hvis Navn ei slettes ud.
Han brugte milde Ord og Blik.
Han Lærer er endnu.

1) Efterladte Papirer paa Søkilde. 2) Efterladte Papirer i Landsarkivet, Odense, 3. R. IV 6, Personahist., »Grundlag til en Indberetning, afsendt efter Anmodning af Universitetsbibliotekar Hannover i Kjøbenhavn.

Jeg skylder ham min bedste Tak
 For, hvad han lærte mig.
 Hr. Simonsen, til sidste Dag
 Ei glemmes du af mig!

Min sidste Lærer! o, ja, han
 Er draget bort herfra.
 Det var den stille Fredens Mand,
 Som altid var saa glad.

Selv under Sorgens tunge Sky
 Vi saae ham sjæleglad.
 Nu sidder han i Wiborg By
 I Tausens gamle Stad.

Der sidder han paa Bispestol,
 Hvor Tausen vakte Liv
 Alt under Nørre Jyllands Sol
 Ved Søens grønne Siv.

Den milde Lærer, »Fredens Mand«,
 Som mig velsignet har,
 Jeg aldrig her dig glemme kan,
 Du mig en Lærer var.

Gid vi maa see dig nok en Gang
 Som vores Ven og Gjæst.
 Dit Navn har her en mægtig Klang,
 Du gamle Sognepræst.

I Gerup Skoles Protokol, hvor Børnenes Skudsmaal aarligt og omhyggeligt indførtes, bl. a. med Angivelse af deres Sjælevner og Tænkefærdighed, Flid, Sæder og moralske Karakter, saa deres Udvikling og Fremgang stadig kunde erkendes, faar Niels gode Skudsmaal. Efter det første Aars Forløb betegnes han som »noget stille men sund og i Besiddelse af ret gode Kundskaber«. Hans Sjælevner og Tænkefærdighed betegnes i 10—14 Aars Alderen med: »Særdeles gode Evner«. Ved Udskrivningen hedder det: »Fortrinlige Evner«. Det er en Bedømmelse, hans senere Udvikling og Livsgerning tilfulde har bekræftet.

Hans Søn, den nuværende Ejer af Søkilde, Sogneraad-formand Niels Nielsen Søkilde, gemmer endnu hans gamle Skrivebøger, Tegninger og Stilebøger. Hans farvelagte Tegninger af Blomster, Kirker og Slotte vidner om, med hvilken Omhu og Interesse han omfattede dette Fag. Det Indblik i gamle Tidens Arkitektur, han derved fik allerede i sin Barndom, er uden Tvivl kommet ham til Nytte i den modnere Alder, da han kom til at beskæftige sig saa meget med gamle Borgtomter og Herregaarde.

Treaarskrigen efterlod stærke Indtryk i hans modtagelige Sind. Han fortæller senere¹⁾ om den foran omtalte svenske Indkvartering:

»De laa hos os i 5—6 Uger, og jeg kan vidne, at hvad H. C. Andersen fortæller om dem er fuldkommen rigtigt. De hjalp, eller vilde gjerne hjælpe til med Høstarbejdet, men som Kjøbstadsfolk vare der faa af dem, der havde ordentlig Tag paa Landbrugsarbejdet, men de vare i enhver Henseende tjenstvillige, flinke og høflige. De holdt især meget af en »Sup«, skjønt vor danske

¹⁾ Danebrog 1883, S. 426 f. (Syd-Fynske Minder fra Krigen 1848—50).

Kornbrændevin mangan Gang blev dem temmelig stærk, saa den steg til Hovedet, og det kaldte man »at supa för mycket«. Naar Virkningen heraf blev alt for synlig og kom højere vedkommende for Øre, kunde der vanke en ordentlig Revselse af Ris — tynde Hasselskud eller Spanskrør —, og da Kapitainen var indkvarteret paa Brahetrolleborg, maatte slige Exkutioner foregaa der i Nærheden. Men da Grevinden en Dag fik en saadan Synders Jammerskrig at høre, frabad hun sig imidlertid, at sligt for Eftertiden skete i Nærheden af hendes Gaard.

Deres daglige Øvelser foregik i Nærheden af mit Hjem, hvorfor jeg ofte fulgte dem; ja selv ved de større Regimentsøvelser ved Holstenshus vovede jeg mig ud. Det morede mig, og det morede ogsaa dem, at »det unge Danmark« viste Deltagelse for de svenske Krigers Øvelser. Naar de saa kom hjem, og Dagens Arbejde var til Ende, satte de sig ofte og sang for os eller med os nordiske Fædrelandssange, og de kunde i de ofte regnfulde Høstafstener blive ved dermed mange Timer i Træk. De vare nu blevne hjemme hos os og vi i enhver Henseende fortrolige med dem. Deres bratte Opbrud som en Følge af den afsluttede Vaabenstilstand vakte derfor Bevægelse i mange Hjærter«.

Om et Minde fra 1848 fortæller han¹⁾:

»Vi vare i Skole den 5te Juni, da Kampen rasede paa Dybbøl Banke. Hen paa Eftermiddagen blev Kanontordenen mere og mere hæftig. Vi havde Skrivetime efter Middag, og det gik nogenlunde an, men saa fik vi Hovedregning, det vilde ikke gaa. Ingen hørte eller tænkte paa andet end Kanonerne og vore Krigere derovre i Ilden. Læreren, der var en Sønderjyde af Fødsel, talte saa nogle opløftende Ord til os om, hvad Beboerne derovre maatte døje, vi hørte og saa kun det svage Ekko deraf, men vi maatte være belavede paa at taale og lide alt for Fædrelandets Frelse. Den næste Morgen vidste man allerede i Faaborg, at vore havde beholdt Valpladsen.«

UNGDOM

Sine Ungdomsaar tilbragte han hjemme i Fleninge. Han lærte til Gavns den praktiske Side af Landmandens Arbejde. Men hans medfødte Videbegærlighed har uden Tvivl ogsaa drevet ham til ved Læsning at sætte sig ind i mange Landbrugsspørgsmaal. Hvis ikke dette har været Tilfældet, var han næppe senere

¹⁾ Danebrog 1884, S. 354. (Syd-Fynske Minder fra Krigen 1848--49).

blevet den Foregangsmand, hvis Gaard var et søgt Læresied for unge Landmænd, der søgte alsidig Uddannelse i Landbruget.

Men hans Læsning var ikke udelukkende af agrarisk Art; han syslede ogsaa med Poesien. At han ikke som saa mange andre Bønderkarle brugte Tiden efter Fyraften til Sjov paa Gaden og i Karlekamrene, men gav sig af med noget saa taabeligt som at læse i Versebøger og selv gøre Vers, det kunde vel nok faa dem til at betragte ham som en sær Praas, og han fik tidligt det noget haanende Navn »kloge Niels«.

Men havde de Brug for et nyt Bindebrev eller en Fødselsdagssang, skulde de nok finde Vej til »kloge Niels«. For ham gik den Slags som en Leg, og han blev i sin Ungdom en søgt Lejlighedsdigter.

Hertil bidrog maaske ogsaa, at han havde sluttet Venskab med sin jævnaldrende Standsfælle, Ungkarl Mads Hansen i Hunstrup. De tilbragte mange Timer sammen, og de førte en livlig Brevveksling¹⁾. De fulgtes ad til Kirke hos Brandt i Ollerup og Birkedal i Ryslinge, til Folkefester og Præmieskydninger, og de foretog sammen Rejser til Dannevirke og Møn. Paa Dannevirketuren overværede han Løvemøntens Afsørging paa Flensborg Kirkegaard. Endnu findes blandt hans efterladte Papirer²⁾ hans Beskrivelse af denne Rejse. Ogsaa aandsbeslægtede som Anton Andersen i Havrehed og Peder R. Møller i V. Skerninge kom han i Forbindelse med.

Allerede fra Barnsben havde Niels holdt af Vers. Paa Gaarden Søkilde findes endnu en Række Hæfter fyldt med hans barnlige Haand. Det er for en stor Del Fædrelandssange og Soldatviser fra Trearskrigens Tid. Et Hæfte er fyldt med udklippede Mindedigte fra Aviser.

I 25 Aars Alderen fylder han Hæfte efter Hæfte²⁾ med en broget Blanding Viser og Vers af højst forskellig Værd og Herkomst, enkelte bærer hans eget Forfatternavn. Der er Brudeønsker, Sølvbryllupssange, Damernes Skaal, Bindebreve, Gækkebreve, Fødselsdagsvers, Nytaarsvers, Stambogsvers, Tidssange, Kærlighedsviser, Sømandssange, Drikkeviser, Friersange, Fædrelandssange o. s. v. Et af Hæfterne slutter med en Fortegnelse

1) Blandt hans efterladte Papirer i Landsarkivet findes i Brevpakke Nr. 3 ikke færre end 66 Breve fra Mads Hansen. Desuden enkelte blandt andre Papirer. Ogsaa fra Anton Andersen og Peder R. Møller er der Breve. 2) Paa Søkilde.

over dem alle. Det hedder her: »Altsaa i 22 Samlinger 982 forskellige Vers og Sange, naar hertil lægges Digte af de forskellige Aargange af Almanaker (16) og Ugeblade, kan Samlingen med en Deel løse Sange ikke for høit anslaaes til mindst 1050, Psalmer 2677, ialt 3727.« Det store Antal Salmer er han naaet til ved at sammentælle Salmerne i en Række Salmebøger, til dels meget gamle, som han ejede.

At han virkelig har drømt om at faa Samlingerne udgivet, tyder Hæfternes Titler paa, f. Eks. »6te Samling / af de meest yndede / Sange / Indeholdende 50 udsøgte / Fædrelands-, Kjerligheds- og / Selskabssange / ved / N. Rasmussen / Fleninge 1862 / Udgivet og forlagt af N. Rasmussen / til Underholding i ledige Timer.«

En senere Serie¹⁾ bærer Titlerne: »Et halvt hundrede / Brudevers og / Bryllupssange / samlet af N. R. / 1867.« og »Et Hundrede / forskellige / Gravvers / samlet af N. R. / 1867.« Af disse er en stor Del forfattet af ham selv.

Han er dog blevet klar over, at han med alt dette havde slaaet større Brød op, end han nogensinde kunde faa i Ovn. Han samlede da 40 af sine egne Produkter i et Hæfte¹⁾, hvis Titel, der ligesom de foran nævnte Hæfters er smukt prentet, lyder: »Poetiske Forsøg / af / N. R. / Samlet i Aaret / 1867.« Hæftet indledes, efter et Forord, med det foran omtalte »Mine Lærere«. Derefter følger »Et Par Barndoms-Venner«, »Tvende Riimbreve ved Aarskiftet 1866—67«, endvidere bl. a. en Række Krigssange og Riimbreve fra 1864, hvoraf mange til navngivne Venner, »Sang til Fastelavnsgildet i Fleninge 1863«, »Ved en Sommerfest St. Hans Aften paa Søen«, »Ved et Reisegilde«, »Et Sagn fra Fleninge«, »Trolleborg Kirke«, »Brahetrolleborg«, nogle Skyttesange, Faneindvielsessange og andre Lejlighedssange. Titlerne er nævnt her for at vise, hvad han tog til Emner for sine Vers.

I Forordet anmoder han om skaansom Bedømmelse og siger bl. a.:

»Ja, hvad jeg her med Vers har smykket,
Er ej paa Digterkonsten bygget;
Thi denne Konst jeg ei forstaa.
Derfor jeg aldrig Digter bliver,
Men hvad jeg derfor her opskriver,
Kun som et Riim bedømmes maa.«

Denne Bedømmelse, der tydeligt viser, at han ikke er uden Selvkritik, kan næppe underkendes. Han synes nu at være

¹⁾ Paa Søkilde.

kommen til den Erkendelse, at det ikke var Digter, han skulde være. Han skrev nok senere nu og da Lejlighedsange til større Fester i Sognet, f. Eks. ved Afsløringen af Mindesmærket for Grev Joh. Ludv. Reventlov 1888, og til Familiefester. Men han gjorde det med mindre og mindre Lyst, i sine Manddomsaaer kun nødtvungent. Hans poetiske Forsøg har dog haft stor Betydning for hans Udvikling som Forfatter, og af den Grund kan de ikke lades uomtalte.

Interessant er det at læse hans egen Omtale af dette Stadium i hans Udvikling. I det foran omtalte Udkast til en kort Selvbiografi¹⁾ skriver han nogle Aar senere:

»Allerede fra Skoletiden begyndte han at anlægge forskellige Samlinger, navnlig danske Prospekter, Oldsager m. m. Topografi og Historie var stedse hans kjæreste Læsning i Forening med fædrelandshistoriske Digte og lidt Poesi. Som Lejlighedsdigter var han søgt i hele Omegnen, paa samme Tid som Mads Hansen fra Lejlighedsdigter og Verse-mager brød frem som Folkedigter. Krigen 1864 og Udfaldet af samme greb disse to fyenske Bønderkarle dybt og fremkaldte fra dem begge mangt et Mindeqvad. Niels R. S. var i denne Tid — det var i hans blomstrende Ungdomskaar — ikke enig med sig selv, om han skulde lade Verse-mageriet eller Historieforskningen faa Overvægt; thi det stod ham klart, at en af Delene maatte han kaste overbord, naar det andet skulde trives.« Han omtaler derefter, hvorledes han fik sin første historiske Bog udarbejdet og Vejen for dens Udgivelse banet; dermed, fortsætter han, »var der med det samme fældet en Dødsdom over den poetiske Bane. Han brød pludselig overtvært dermed . . .«

Dette var et heldigt Sporskifte. »Gik der en Smule Digter tabt,« hvad saa? En Historiker blev bevaret! Og det er dog som saadan, han har ydet sin største Indsats.

Endnu skal dog omtales et kønt Udslag af hans poetiske Sans, et lille Arbejde, hvori de to Skikkelser i hans Natur, Poeten og Topografen, der paa den Tid stredes om Overtaget, smukt tager hinanden i Haanden og gaar Side om Side. Det er en lille rørende Kærestegave til hans Fæstemø.

Hans Søster, Ane Sophie, blev 4. Decbr. 1862 viet til Knud Nielsen, med hvem hun flyttede ind i Skrivergaarden i Nabobyen Haagerup. Dette Bryllup i den gamle

¹⁾ Efterladte Papirer, Landsarkivet, 3. R. IV 6.

Gaard i Fleninge blev et stort Gilde. Niels Rasmussen har indgaaende beskrevet det i et lille Hæfte, der endnu opbevares i Gaarden¹⁾ og som en samtidig Beskrivelse af et Bondebryllup under festlige Former har en ikke ringe kulturhistorisk Værdi. Vi henter enkelte Træk derfra. Det indledes med: »Brullupsdagen d. 4de Decbr. begunstigedes at det smukkeste Veir, en Brudeskare af 27 Vogne til Kirken og 162 Gjæster til Bords, Sendingsdagen var c. 80 til Bords, 2^{den} Dag 130 og om Søndagen 30.« Derpaa følger en Beskrivelse af den store Lades smagfulde Udsmykning »med Guirlander, Guldstjerner og Krandse med Vers, ophængte af de 4 Opvartningspiger«, men forfattede af Lærer Simonsen, Hjort og Niels Rasmussen selv. Portrætter af »salig afdøde Sognefoged Niels Nielsen, Arvefæster af Gaarden Søekilde fra 1798--1835«, og »Hs. Høiærværdighed Biskob H. O. C. Laub, som fra 1845—1854 var Brahetrolleborg og Krarup Menigheders uforglemmelige Sjælesørger«, var anbragt i Stuen, omhængt med Guirlander. De

N. R. Søekilde i 20 Aars Alderen.

mange til Festen skrevne Sange og de mange Taler, der blev holdt af Præst og Degn og flere til, gengives. Det har endnu Interesse at læse mange af disse Taler. Hør blot, hvad Skafferen, Væver og Husmand Niels Olsen fra Brændelydinge, udtaler ved Punchebordet i Laden. Han minder Selskabet om:

»At denne Gaard, hvori vi her befinder os, for 300 Aar siden var Fleninge Sogns Præstegaard. Fleninge Kirke laae dengang her lige udenfor Gaarden i Johan Rasmussens Mark: Gaarden har stedse, efter at den ved Reformationen var bleven til en Bondegaard, været beboet af hæderlige Mænd, og i de sidste

¹⁾ Titelbladet er ikke blevet forsynet med Titel; men et omtrent ligelydende Eksemplar, der har tilhørt Skafferen ved Brylluppet, bærer Titelen: »Mindeblade fra Knud Nielsens og Ane Sophie Rasmussens Brullupsdag i Søekildegaard den 4. December 1862«.

200 Aar har her i Gaarden kun boet 5 Mænd, der har ikke alene hvilet en synlig Velsignelse og Lykke, men ogsaa Rigdom ved denne Gaard; den sidste her fra Gaarden afdøde Mand, Sognefoged Niels Nielsen, som havde erhvervet sig et saa hædret Navn, har i Dag siddet til Højborde, og hans Portræt har idag havt den hæderligste Plads i Stuen, herfra har dets dybe, alvorlige, indsigtfulde Blik skuet ned paa Forsamlingen, og der seet hende, som er opkaldt efter hans egen trofaste, kjærlige Ane

Mads Hansen.

Sophie, siddende ved Siden af sin Brudgom! ja, vi ville ret af Hjertet ønske, at denne unge Ane Sophie maae blive det for Knud Nielsen, som hiin salig afdøde Anne Sophie var for Niels Nielsen.

Og vi ville ønske og haabe, at den unge Niels Rasmussen, som her staaer midt iblandt os, maa træde i den gamle Niels Nielsens Fodspor og nyde en saa almindelig Agtelse og Tillid som denne afdøde hæderlige Bondemand. Ja, vi ville endnu ønske, at Gud endnu i mange Aar vil bevare Rasmus Jensen og Hustru, og at Velsignelse og

Lykke stedse maa følge denne Gaards Beboere. Et Hurra for Rasmus Jensen og Hustru og deres Søn! De leve!«

Senere »udbad Niels Olsen sig endnu engang Ordet:

»Jeg har endnu en Skaal at udbringe, mine Venner! Det er Skaalen for Niels Rasmussen, ham som saa virksomt har bidraget til at more og oplive Selskabet ved at forskaffe gode Drikkevarer, ved at skrive de mange deilige Vers og Sange; See her er nu saa mange smukke Piger tilstede, lad os derfor ønske, at han maa udvælge sig een af disse, eller dog i det mindste, at han maa finde sig en Kone her i Sognet, da jeg vilde saa gjerne ønske, at vore egne Hunde maa gnave vore egne Been! (Bravo, Bravo) Jeg vil ønske, at dette maa skee inden 2 Aar, og at den samme Glæde og Munterhed, som er tilstede iaften ved hans Søsters Brullup, ogsaa maa finde Sted ved hans eget. Niels Rasmussen leve!«

Da Skaalen var udbragt, og Hurraerne forstummede, fremstod Niels Rasmussen: »Jeg takker for Skaalen, men jeg protesterer navnlig imod dens Bemærkninger; endnu ved jeg ikke, om min Kone bliver at opsøge i Trolleborg Sogn, eller i Odense eller Svendborg Amt, eller om det bliver om 2 eller 10 Aar, men jeg veed, hvis der ikke kan være Glæde tilstede, ønsker jeg mig ingen Kone!«

En almindelig Munterhed fulgte paa denne Skaal, thi Niels Olsen og overhovedet den største Deel af Forsamlingen troede mindst, at jeg turde vove at træde op imod Hr. N. Olsen.«

Dette lille Uddrag af den grundige Bryllupsbeskrivelse er medtaget her, dels fordi det giver saa godt et Tidsbillede, og dels fordi det belyser forskellige Egenskaber hos Forfatteren selv. Vi ser for os den unge evnerige Bondekarl, der som Tilrettelægger, Visedigter og Taler er nær ved at være Festens Midtpunkt. At han saa indgaaende beskriver hele dette festlige Udsnit af Bondens Liv, selv staaende midt i det, aabenbarer Lyst og Anlæg, der varsler godt for hans senere Skribentvirksomhed. Han refererer Skafferens Tale om den Gaard og den Slægt, hvori han er vokset op, aabenbart med en vis berettiget Slægtsstolthed. Mon ikke Skafferen har faaet Stoffet til sin Tale fra ham selv? Og vi ser ham selv og hans Kreds optaget af, hvem han nu vil kaste sine Øjne paa. I det Stykke vil han dog tillade sig at følge sit eget Hoved eller Hjerte, selv om han derved kommer til at gaa imod alle andre, ogsaa Niels Olsen, der jo ellers som Skaffer var en vigtig Person i Øjeblikket og i øvrigt som »klog Mand« nød en vis Respekt.

Skafferen fik nu heller ikke sit Ønske om Sognets egne Ben for Sognets egne Hunde opfyldt. Men Niels Rasmussen hentede ganske vist ikke den udkaarne længere borte end i Hostrup paa den anden Side af Fleninge Sø. Det var Karen Jensen, der var født 20. Marts 1836 som ældste Datter af Gaardejer Jens Hansen (1805—1894) og Hustru Ane Pedersdatter (1816—1874) i Hostrup.

Som den dygtige Huggehuskarl, Niels Rasmussen var, har han vel nok ligesom andre unge Karle lavet et smukt Mangletøj eller en anden Ting som Kærestegave til hende. Men han lavede ogsaa en Kærestegave, som næppe nogen af hans jævnlige kunde gøre ham efter. Det blev den allerkæreste lille

Bog, hvori, som foran sagt, hans Evner som Poet og Topograf forenede sig om at frembringe et lille Mesterstykke. Han havde egenhændigt indbundet den og forsynet den med et yndigt Titelblad, hvor han med megen Flid og Kunst havde prentet: »Et / Tilbageblik / eller / 4 Billeder tegnede efter / Naturen / af / Karen Jensens / Ungdomsliv«. Bogstaverne er udført med en for en Bondekarl usædvanlig stilistisk Sans i Rødt, Blaat og Sort; men det dyrebareste, hendes Navn, er prentet med Guld-

Karen Jensen.

bogstaver. Farvelagte Roser og Forglemmigejer fuldender foroven den dekorative Udformning. Den lille, rørende Bog indledes med Digtene: »Hilsen til Aaret 1864«, »Nyttaarsmorgen 1864«, »Roserne« og »Forglemmigei«. Derefter følger de fire Afsnit: Haastrup, Faaborg (»Thi du nød jo Glædens Dage / Her i tre paa fjerde Aar«), Fleninge og Brahetrolleborg, hver afbildet i et farvelagt Prospekt, besunget i Vers og beskrevet i en topografisk Oversigt. Versene er skrevet med blaåt og rødt, Topografierne med sort Blæk. (Prospektet af Brahetrolleborg er nu udtaget af Bogen. Paa de

sidste Sider er tilføjet et Rimbrev, skrevet med en anden Haand. Bogen ejes nu af Sønnen paa Søkilde).

Kan nogen forelsket Ungersvend sende sit Hjertes udkaarne en Kærestegave, hvori der er nedlagt ømmere Følelser?

Den 28. December 1868 overtog Niels Rasmussen Gaarden Søkilde efter sin Fader, og den 7. Maj 1869 hjemførte han Karen Jensen som sin Brud.

LANDBRUG, FRUGTAVL OG HUSFLID

Han var nu Ægtemand og havde Fod under eget Bord i sin Fødegaard. Et Par Ord om ham som Landmand vil derfor være paa sin Plads her.

Selv om han havde andre Interesser og med Tiden fik mange Jærn i Ilden, forsømte han aldrig sin Gaard. Hans Gaard var, i hvert Fald i hans første kraftige Manddomsjaar, en Mønstergaard. Han avlede f. Eks. selv Græsfrø, medens andre benyttede sammenfejede Frø fra Høstænget, og han var en af de første, der begyndte Avl af Sildigkløver. Gaarden blev snart et søgt Lærested for Landvæsenselever, der kom fra alle Egne i Landet. Og hans efterladte Breve vidner om, at han vedligeholdte Forbindelsen med mange af dem frem gennem Aarene.

Da de første Aar var gaaet, og han var klar over, at han kunde magte Opgaven, besluttede han sig til at ombygge Gaarden.

Det har nok været med Vemod, at han fældede Dødsdommen over de gamle Bygninger. Han kunde med Sikkerhed godtgøre, at hans Slægt havde boet i Gaarden i over 200 Aar; maaske havde den boet der meget længere. Paa gammelt Tømmer i Gaarden fandt han Aarstallene 1623 og 1441. Han fandt Spor af malede Vægge og malede Ruder i Stuerne, Vidnesbyrd om Velstand før Svenskekrigen. En Tradition, som han dog ikke selv slog Lid til, hævdede, at den havde været Præstegaard i Fleninge Kirkes Tid. Men den havde i hvert Fald altid været betegnet som den første Gaard i Byen. — Men praktiske Hensyn sejrede over de pietetsfulde. Selv om Niels Nielsen grundigt havde istandsat de gamle Længer, var de dog ganske utidsvarende og utilfredsstillende for en dygtig og driftig Fremskridtsmand. De maatte falde.

Men først lod han de gamle Bygninger opmaale, tegne og beskrive. Han var senere i Stand til at lede Udførelsen af en Model af Gaarden til den store nordiske Udstilling i København 1888.

Han begyndte med Nyopførelsen i 1877. I det Aar byggede han et moderne Bryggers med Mælkestue og Vandmejeri samt Staldladen, 1879 byggede han Tærskeladen og 1881 Portladen, hvor han paa en Porthammer indskar: »Anno 1623 ♡ Ombyggt 1881«. I 1883 sluttede han Byggearbejdet med et nyt Stuehus, der kostede ham 4000 Kr. Han tjente efterhaanden ved Bedriften alt, hvad han byggede for, saa han kunde betale kontant. Det var anselige og gode Bygninger, der vakte Beundring hos de mange Gæster, der i Aarenes Løb kom.

Ogsaa hans veldyrkede Marker beundredes, og det samme gjaldt i ikke ringere Grad Haverne. Af dem var der flere, baade

Køkkenhave, Humlehave, Frugthave og Lysthave. Nede ved Søbredden anlagde han en ny Frugthave 1889. Hvor Blæsten var haardest, rejste han Rørvægge til Læ. Af Blomster holdt han især af Primula og Vinterfloks. Han dyrkede dem i Bede ligesom Køkkenurter. Nogle store gamle Birke, der stod uden for Haven, var hans Yndlingstræer. Da de paa hans gamle Dage blev ryddede, klagede han: »Aa, mine Birke!«

Fra det kongelige danske Landhusholdningsselskab modtog

N. R. Søkilde i 30 Aars Alderen.

han to Gange Understøttelse til Rejser for at studere Frugthaver. Som Resultat af disse Rejser foreligger to Beretninger, udgivne af Landhusholdningsselskabet: »Besøg i nogle Frugthaver paa de danske Øer (i Efteraaret 1884)« og »Besøg i nogle Frugthaver i Danmark og Slesvig (i Aaret 1885)«. I den førstnævnte fremlægger han ogsaa Erfaringer fra sin egen Have. Disse Rejseberetninger samt i det hele taget, at Landhusholdningsselskabet udsendte ham paa disse Rejser, fremkaldte iøvrigt Kritik i »Vort Havebrug« fra Handelsgartner A. Zeiner Lassen, Helsingør.

Han udgav desuden »Om Frugthavens Anlæg og Pleje« 1886 og »Vejledning i Anvendelse af Frugt« 1887. Den første af disse kom i 2. Oplag 1891, den sidste i 2. Oplag 1889 og endda i 3. Oplag 1894! Dette i Forbindelse med hans Belæring hjemme over for Elever og Gæster viser, at han har haft en ikke ringe Betydning for Frugtavlens Udvikling, navnlig inden for Landbostanden. Selskabet for Havedyrkningens Fremme tildelte ham da ogsaa sin Bronzemedaille.

Endnu en Art Haandens Arbejde maa omtales: Husfliden. Han var fra sin Ungdom en ivrig og dygtig Husflidsmand. Hans Huggehus var vel forsynet med Værktøj, Høvlebænk og Drejelad, og alt blev flittigt brugt. Han lavede selv en Mængde af Gaardens Redskaber og indbandt selv mange af sine Bøger. Han modtog i Aarenes Løb baade Bronze- og Sølvmedaille fra Dansk

Husflidsselskab. Tildelingen af Sølvmedaillen var foranlediget af hans Medvirkning ved Husflidsudstillingen i Aalborg 1883. Det hedder i Bestyrelsens Skrivelse ved Fremsendelsen af Medaillen 28. Juni 1883, at han har »ikke alene paa ny ofret Tid og Kræfter, men har ogsaa beriget Udstillingen med Fremstilling af fortrinlige Arbejder, der kun hindres i at tilkjendes bedste Pris, ved at De selv har Sæde i Dommerkomiteen,»¹⁾). For selvlavede Husflidsarbejder (Træskovl, Møggreb og Markled), der var udstillet paa den nordiske Udstilling i København 1888, modtog han Udstillingens Sølvmedaille.

Med de førende Mænd inden for Husflidsbevægelsen, navnlig N. C. Rom, stod han i livlig Forbindelse baade personligt og skriftligt. Fra N. C. Rom findes der en Mængde Breve blandt hans efterladte Papirer. Ogsaa over for Offentligheden virkede han med Pen i Haand for Husflidssagens Fremme, dog ikke i selvstændige Arbejder, men gennem en Række Artikler i Dagblade og Fagblade. I en Aarrække var han Tilsynsførende ved Dansk Husflidsforenings Feriekursus for Lærere hos Snedker Jørgen Jørgensen i Allerup Torup.

At hans Evner ogsaa blev taget i det offentliges Tjeneste paa hans Hjemegn, ligger lige for. Der var nok endnu mange, der betragtede »kloge Niels« med nogen Skepsis. Han var jo ikke som de andre; han »var for stor, og derfor skulde han nøfles«. Men de kunde jo ikke frakende ham gode Evner og Dygtighed, ogsaa i praktisk Retning. Gennem lange Tider havde man overdraget Tillidshverv til Manden i Søkilde. Niels Nielsen var Sognefoged 1806—1828, Skole- og Fattigforstander 1803—1823 og Lægdsmand 1817—1828. Rasmus Jensen var bl. a. Medlem af Fattigkommissionen før 1842, Sognefoged 1849—1857 og Sogneforstander 1850—1856. Listen over Niels Rasmussens offentlige Bestillinger er ikke mindre omfattende. Han var Vandsynsmand 1875—1877, Voldgiftsmand for Afløsning af Hoveri 1881—1883, Tællingskommissær fra 1880, Snefoged fra 1881, Tællingskommissær for Husdyr fra 1881, Brandfoged fra 1883, Valgmand i Brandvæsenet 1883, Skolekommissionsmedlem 1886—1888, Lægdsmand fra 1887, Vandsynsmand 1884—1892 (Formand 1884—1888), Sogneraadmedlem fra 1889, Synsmand over en Gaard paa Lyø 1889, Vurderingsmand for Kreditkassen for

¹⁾ Efterladte Papirer paa Søkilde.

Østifterne fra 1891, Repræsentant for det fyenske Brandassurance-selskab fra 1892 og Dommer ved Bedømmelse af Huslodder for Fyens Stifts patriotiske Selskab fra 1893. — Det kan i denne Forbindelse tilføjes, at den gamle Tradition stadig er i Live, idet hans Søn og Efterfølger som Ejer af Gaarden, Niels Nielsen Søkilde, foruden at være Indehaver af andre Tillidshverv i en lang Aarrække har været Formand for Brahe-Trolleborg Sogneraad.

Blandt hans Tillidshverv i videre Kredse kan nævnes, at han var Dommer for Husflidsudstillingen ved den 13. danske Landmandsforsamling i Viborg 1875, ved den 15. i Aalborg 1883 og ved den 17. i Randers 1893. Han var Landbrugsdelegeret og Medlem af Komiteen for den nordiske Industri- og Landbrugsudstilling i København 1888. Ved den 18. danske Landmandsforsamling i Odense 1900 var han valgt til Medlem af Subkomiteen for landbohistorisk Udstilling; men paa Grund af Sygdom var han forhindret i at deltage i Arbejdet.

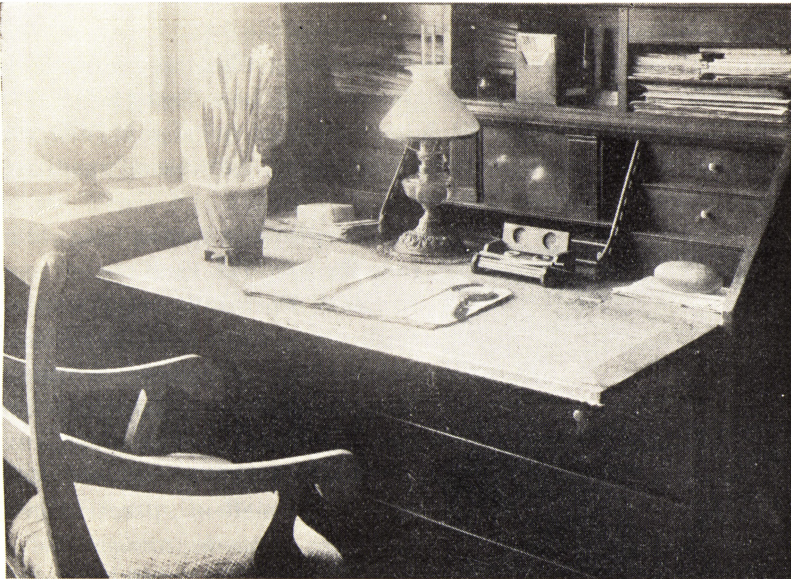
Hvordan kunde han overkomme alt dette, samtidig udføre et stort historisk Forskerarbejde og saa endda faa Tid tilovers til at pleje Familielivet og lidt uundgaaelig Selskabelighed? Kun ved myreflyttigt at udnytte Tiden til det yderste.

Arbejdet med Gaard og Have skulde gaa foran alt om Sommeren. Men naar Høsten var i Hus, tog han sig gerne en Ferie paa en halv Snes Dage.

Han var flere Gange paa Foredragsrejse i forskellige Egne af Landet. Han talte oftest om Frugtkultur. — Paa sine Rejser benyttede han Lejligheden til at se sig godt om. Han naaede at besøge alle Danmarks Købstæder undtagen Skelskør. Ogsaa Hamborg og Berlin samt Lund naaede han til.

Fra sine Rejser skrev han mange Breve hjem¹⁾. Han fortæller ikke blot om sine Oplevelser, men vi mærker, at han stadig har Bedriften derhjemme i sine Tanker. Han minder dem om, at de »sørger for at faa Vikkerne ind, mens de er tørre. De kan jo sættes paa Slyden over det ene Brændehus, og se at Sædebohveden ikke bliver staaende i Sækken.« — »Jeg kunde være vel tilfreds, blot jeg kunde have hørt, at der intet var i Vejen med Køerne eller andet hjemme.«

1) Findes nu paa Søkilde.

N. Rasmussen Søkilde's Arbejdsplads.

A. M. Krog fot.

HISTORISK FORFATTERSKAB

Der gaar saa mangt et Sagn fra gamle Dage . . .
 Et saadant Sagn jeg søger at beskrive.
 Maaske jeg atter kalder det tillive
 Med samme Aand, som før det straalte frem.

N. Rasmussen Søkilde.

Det er foran omtalt, hvorledes Niels Rasmussen allerede fra Barndommen af ved Siden af sin Interesse for Digtekunsten ogsaa nærede stærke historiske Interesser. En Overgang synes han at have forsøgt at faa disse Interesser til at gaa op i en højere Enhed, nemlig ved at skrive historiske Fortællinger eller Romaner. Blandt hans efterladte Papirer findes ¹⁾ et 17¹/₂ Side stort Manuskript: »Mosemanden og hans Sønner«. Som Forfatternavn har han først sat »Vilhelm Lund«, men senere rettet det til »Peder Elmelund«. Det har været sendt til kritisk Genemsyn hos Lærer S. Jørgensen.

Denne var i 1864 kommet til Kistrup, der ligger lige ovre paa den modsatte Side af Fleninge Sø. De to Mænd var

¹⁾ Landsarkivet.

jævnaaldrende og plejede fælles Interesser, der snart førte dem ind i mangeaarigt Venskab og Samarbejde.

Jørgensens Søn fortæller i en lille Artikel om sin Fader¹⁾, at da denne en Aften gik og gravede, fik han Besøg af Niels Rasmussen, der sagde til ham: »Det er virkelig at øde din Kraft paa noget unyttigt! Brug Fritiden til i Forening med mig at gennemgrave fynske Arkiver —«.

C. N. Overgaard fot.
S. Jørgensen, Kistrup.

Jørgensen havde dog allerede før den Tid givet sig af med historisk Forskning og Forfatter-skab. I hvert Fald skal hans Afhandling »Bogense i gamle Dage« stamme fra Tiden, før han kom til Kistrup²⁾.

Skønt der kun var en halv Mils Vej mellem deres Hjem, stod de gennem mange Aar i livlig Brevveksling med hinanden. Pennen laa dem begge let i Haanden. Medens N. Rasmussen Søkilides Breve til Jørgensen vistnok er tilintetgjort sammen med dennes andre skriftlige Efterladenskaber, findes der af Jørgensens Breve 62 i en Pakke³⁾

foruden enkelte spredte⁴⁾ blandt N. Rasmussen Søkilides efterladte Papirer. De fortæller tydeligt om, hvilken Betydning dette Venskab og Samarbejde har haft for Niels Rasmussens Udvikling som historisk Forsker og Forfatter.

N. Rasmussen Søkilide sendte ofte sine Arbejder, før de blev offentliggjort, til kritisk Gennemsyn hos Jørgensen, der sendte dem tilbage med Rettelser og yderligere Oplysninger til de omhandlede Emner. Jørgensen havde ogsaa Sans for gode Titler. Da Rasmussen Søkilide havde skrevet en Afhandling om Peter Børtning og Hans Lavridsen til Mads Hansens Tidsskrift »Hermod« under Titlen »Ridefogden«, finder Jørgensen denne Titel alt for lidet interessant og raa-

¹⁾ Svendborg Amt 1911, S. 63—67. ²⁾ Skriftudvalgets Efterskrift til Afhandlingen, Aarb. f. hist. Samf. f. Odense og Assens Amt I, 303 f. ³⁾ Landsarkivet. ⁴⁾ Landsarkivet og Søkilide.

der ham til at kalde den »Et Justitsmord ved Brahetrolleborg 1661 med dets Forspil og Følger«. ¹⁾ Resultatet blev »Kaj Lykkes Fald, med nogle historiske Oplysninger fra hans Tid«; men da Arbejdet senere udkom særskilt i noget udvidet Skikkelse, bar det Titlen »Kaj Lykkes Fald med dets Forspil og Følger«. Til Gengæld modtog ogsaa Jørgensen megen Støtte og Hjælp fra sin Ven i Fleninge.

Da Jørgensen sendte »Mosemanden og hans Sønner« tilbage, havde han forsynet den med nogle kritiske (udaterede) Bemærkninger, hvori det hedder:

»Din lille Fortælling er paa sine Steder lidt a la Anton Nielsen & Thyregod. Paa saadanne Punkter vil Du se, Pennen har slaaet ned. — Tjen Dig selv i at læse Walter Scott. I hans Skole skulde Du danne Dig til at blive Danmarks Walter Scott. Du har en væsentlig Del af Betingelserne for at kunne blive det. . . .

Hvad der gør vore ny Forfattere ufolkelige, det er netop denne Mangel paa Virkelighed. Derom mere mundtlig. Kom snart herover, thi jeg ønskede meget at tale med Dig baade om denne Fortælling og andre Arbejder. Men læs først lidt i Walter Scott — helst Ivanhoe.

Med venlige Hilsener til Dig og Dine er jeg Din Ven

S. Jørgensen.

Glem ikke Walter S.!«

Et andet novellistisk Forsøg, »Anders Ravns Historie«, blev gennem Mads Hansen sendt til Gennemsyn hos C. A. Thyregod, der ^{27/9} 1871 sendte det tilbage efter at have gjort Optegnelser derefter og kritiske Bemærkninger dertil. Mads Hansen skriver ^{2/10} 1871 ¹⁾:

» . . . Vil Du nu skrive den efter Th.s Vejledning, saa vær saa god, hvis ej, saa tror jeg nok, at jeg tager fat en Gang ved Lejlighed, forudsat, at du ikke har noget derimod, og vi forøvrigt kan komme overens derom.«

Til Gengæld kunde ogsaa Mads Hansen til andre Tider hente Belæring og Hjælp hos Rasmussen Søkilde. ^{24/3} 1879 skriver han efter at have modtaget en Fortælling tilbage med dennes Kritik: » . . . dine Bemærkninger, som alle skal blive tagne til Følge.« Men han fortsætter rigtignok: »I mange af

¹⁾ Brev i Landsarkivet.

Fejlene er jeg dog uskyldig, da jeg har brugt dine egne Ord i »Mosemanden«¹⁾.

Det er i det hele taget fornøjeligt at se, hvorledes Rasmussen Søkilde plejer Forbindelsen med sine sydfynske Brødre inden for Literaturen, og hvorledes de gensidigt hjælper og belærer hinanden. Undertiden indlades deres literære Arbejder til højere Autoriteters Dom. Det gælder, som vi har set, C. A. Thyregod. Det gælder ogsaa Zakarias Nielsen, der var N. C. Roms betroede Mand. Og Roms Ugeblad »Husvennen« var den yndede Tumbleplads for dem alle. Og det gælder, især hvad de historiske Arbejder angaar, Frederik Barfod, den Tids mest yndede folkelige Historiker.

Det blev dog ikke historiske Fortællinger »a la Anton Nielsen & Thyregod«, men historisk Fortælling i strengere Forstand, der blev Rasmussen Søkilde's egentlige Felt, og deri har S. Jørgensen vist haft sin store Andel.

Før vi gaar nærmere ind paa dette hans egentlige Felt, skal dog hans, desværre ikke særlig omfattende, Optegnelser af Folke-minder omtales.

Som foran omtalt betød hans »gode gamle Moder«, gamle Anne Sofie, meget for ham i hans første Barndom. Hun sang og fortalte for ham. Men han har sikkert ogsaa med Interesse lyttet til andres Viser og Fortællinger. Lidt af, hvad han hørte, forsøgte han selv siden at sætte paa Vers. I hans »Poetiske Forsøg« findes, uden for Nummer, følgende:

»Vi høre tidt fortælle om vore Fædres Daad, om hvad de maatte døje, og hvad de for dum saa. De saa den lille Nisse i Klæderne de graa og med den røde Hue i Stald og Lade gaa.	Der røgtet han sin Gjerning med ufortrøden Flid, saa Hestene blev fede, og Bonden han blev rig. Nu har vi ingen Nisse, fordi vi ej det troer. Dog er der mange Steder endnu, hvor Nissen boer.«
---	--

Sammesteds findes

»Et Sagn fra Fleninge²⁾

Der gaaer saa mangt et Sagn fra gamle Dage
Om Nisser, Trolde, Ellefolk og Drage,
Om Spøgelsers, om Kirkelam og Hare;
Men som i vore Tider staa i Fare
For reent at glemmes eller kastes hen;
Et saadant Sagn jeg søger at beskrive.
Maaske jeg atter kalder det tillive
Med samme Aand, som før det straalte frem.

1) Landsarkivet. 2) Sml. Brahetrolleborg og Omegn, S. 16.

Omkring i Toft og Have ved Fleninge By
 Der gaaer en gammel Hare saa tidt og søger Ly,
 Og ingen kan ham fange eiheller skyde ned,
 Eiheller vover Nogen at gjøre ham Fortræd.
 De gamle de fortælle og troer for vist derpaa,
 At denne gamle Hare bestandig her skal gaa.

Udi de gamle Dage, mens Byens Kirke stod,
 Da boede den Hare bag Alteret i Ro,
 Og hvergang det sig hændte, at Haren lod sig see,
 Saa vidste man bestemt, at et Dødsfald skulde skee.

Nu er det ei saaledes, nu har han ei den Magt,
 Nu gaaer han som en Skytsaand for Fleninge paa Vagt
 Og sukker for at finde igjen et helligt Ly,
 Igjen et Sted som Kirken udi vor lille By.

Vel har vi nu en Kirke hist, hvor de Munke sad
 I hine gamle Tider og til Vorherre bad.
 Men der den gamle Hare ei Hvilested kan faa,
 Thi just paa disse Steder et Kirkelam mon gaa.
 Der tør han ikke komme, derfor han blive maa
 Her ved de gamle Steder, hvor Flening Kirke laae.
 Der vogter han de Døde, hvis Been vi endnu see,
 Og værner om, at Fare ei rammer Fleninge.

Saa gaa kun, gamle Hare. Jeg røver ei din Fred.
 Jeg lærte dig at kjende i Hjemmets kjære Sted.
 Fred kun om disse Steder, hvor Helligdommen stod,
 Og bliv hos os tilstede i uforstyrret Ro!«

Disse Vers viser til fulde, med hvilken Pietet han omfattede de gamle Sagn.

I et lille Hæfte¹⁾ (fra 1868) har han i ubunden Stil optegnet 29 Sagn og 14 Eksempler paa gamle Skikke samt 3 gamle Viser. Paa Titelbladet staar »Samlinger / af / gamle danske Minder / i Folkemunde. / Gamle Folkesagn og Fortællinger, gamle Skikke og nogle gamle Folkeviser / samlede af / N. Rasmussen i Fleninge«. Samlingen synes bestemt til Udgivelse særskilt. Det blev den imidlertid ikke; men de fleste af Sagnene findes, om end i en lidt anden Affattelse, i Afsnittet »Folkesagn og Folkeskikke« i hans Bog »Gamle og nye Minder om Brahetrolleborg og Omegn«, der udkom et Par Aar senere.

Ud over dette findes der i hans andre Bøger nogle Sagn og Folkeskikke hist og her. Men det er dog kun lidet i Forhold

¹⁾ S ø k i l d e.

til hele hans øvrige literære Produktion og i Forhold til den rige Overlevering paa Egnen, han havde at øse af.

Det blev altsaa ikke som Folkemindesamler, at han udøvede sin største Bedrift. Arkivstoffet drog ham mere og mere. Til at begynde med holdt han sig, som naturligt var, til Egnens Arkiver, Præstegaardenes og Herregaardenes. Som en første Frugt heraf udarbejdede han en Række »Historiske Meddelelser«, indeholdende Beretning om den nærmeste Egn, hovedsagelig Brahe-Trolleborg Sogns, Gaarde og deres Beboere i Samtid og Fortid. Der er opbevaret 4 Hæfter af dette Arbejde¹⁾, forsynede med Forfattermærket N. R. og Aarstallene 1865 og 1866. De indeholder en overvældende Mængde majsommeligt tilvejebragte Navne, Aarstal og andre Oplysninger. Han havde dog næppe kunnet samle alt dette alene ved Arkivstudier. Her kom hans indgaaende Lokalkendskab ham i høj Grad til gode. Denne Forbindelse af Lokalkendskab og Arkivstudier er i det hele taget Grundlaget for hans betydeligste historiske Arbejder.

Det blev dog ikke disse Hæfter, han først fik trykt. De maatte vente paa Offentliggørelse i 30 Aar, hvilket i og for sig var heldigt, da han i Aarenes Løb i høj Grad øgede dette Stof.

Han har allerede tidligt indledt Forbindelser, der kom ham til Nytte under hans Udvikling som Historiker. Der findes i hans efterladte Samling paa Søkilde et Brev fra 1868 med værdifulde Oplysninger fra den kendte Historiker Pastor A. Crone i Herrested og Bøger med Dedicationer fra Historikeren L. S. Vedel Simonsen paa Elvedgaard. Disse og flere lignende Forbindelser, f. Eks. med Biskop Engelstoft, Odense, Kantor Mumme, Odense, og Pastor Wiberg, Jorløse, fra hvilke der ogsaa findes Breve, tyder paa et for en begyndende historisk Forfatter heldigt Instinkt.

Flere af hans Venner, navnlig Mads Hansen og Anton Nielsen, der var fortrolige med hans historiske Samlerarbejde, opfordrede ham vedholdende til at udgive, hvad han havde samlet af Bidrag til Egnens Historie af mere almen Interesse. Fra flere Sider fik han redebon Hjælp, og da Frederik Barfod paatog sig kritisk at gennemgaa Manuskriptet og desuden lægge Navn til som Udgiver, udkom i 1870 »Gamle og nye Minder om Brahetrolleborg og Omegn«.

Paa Titelbladet af denne hans første Bog stod hans Navn

¹⁾ Søkilde.

som Niels Rasmussen Søkilde. Senere betegnede han sig oftest som N. Rasmussen Søkilde, og under dette Navn er han kendt som Forfatter. Han erhvervede ganske vist aldrig juridisk Tilladelse til at føre dette Efternavn. Men han lod i 1871 sit første Barn, og senere de følgende¹⁾, døbe med dette Navn, hvad Sognepræsten altsaa gik ind paa.

Man maa give Fr. Barfod Medhold, naar han i Forordet til »Brahetrolleborg og Omegn« siger, at selv om Bogen har sine Brøst, mener han dog »at kunne og burde sige, at vi maatte være glade, hvis vi havde mange lignende Særskrifter om vort Fædrelands enkelte Egne«. Bogen har nu igennem mere end et halvt Hundrede Aar været en af de mest læste og skattede Bøger paa Egnen. Den er slidt op i Sognebogsamlinger, og den hører fremdeles til de Bøger, der oftest tages frem fra Hjørneskabet i Bondens Stue, hvor man er saa heldig endnu at have et Eksemplar i Behold. Den har i høj Grad bidraget til at vække og vedligeholde den historiske Sans paa Egnen.

Bogens første Afsnit »Minder fra Hedenold«, »Nedbrudte Kirker og Klostre«, »Nedbrudte Slotte og Herregaarde« og »Folkesagn og Folkeskikke« bygger i udstrakt Grad paa Forfatterens indgaaende Kendskab til Egnen og dens Folkeminder og kunde vel næppe have været skrevet af en Fagmand inden for Historikernes Kreds. Men ogsaa i de følgende Afsnit, det i mere egentlig Forstand historiske i Bogen, spores afgjort den stedkendte Mands gode Forudsætninger.

Ogsaa i Bogens Ordforraad mærkes Forfatterens Tilknytning til Stedet. De mange Folkemaalsord giver det hele et hjemligt Præg. Nogle Prøver vil vise dette: Bleghave (S. 177), Blomsterkost (156), Bue (62), Dammet (52), derijævne (59), Flæg (118), Foder (62), Fremmes (91), Græsbed (39, 145), Hovedpande (52, 60), Huslængde (90), Højsule (90), igaaet (95) Mækvinde (43), Mangelstøj (91), Rind (172), Skuresgrød (64), slaa bap ad (60,

1) Børnene var: Anna Nielsen Søkilde, født $\frac{29}{6}$ 1871, ugift, opholder sig fremdeles i sit Hjem. Rasmine N. S., f. $\frac{10}{1}$ 1873, g. m. Forsikringsinspektør Hans Petersen, Vejen. Johanne Marie N. S., f. $\frac{28}{9}$ 1874, g. m. Hsmd. Rs. Pedersen, N. Søby. Niels N. S., f. $\frac{2}{9}$ 1876, overtog 1905 Gaarden Søkilde, Sogneraadsm. fra 1921, g. m. Justa Karoline Justesen fra Thoroslunde, Laaland. Christian Ditlev N. S., f. $\frac{6}{4}$ 1882, Skovfoged (under Herlufsholm), Stenskovn ved Næstved, g. m. Hedvig Ibsen fra Horserød Hegn.

222), fra Sogns (201), Stab (43), Stejle (44), Stærgræs (118), Støjle (90), Tampedun (138), Vaarild (54), Valkefjæl (91). Man maa prise Fr. Barfod for, at han har ladet Bogen beholde denne lokale Kolorit.

Nu var Begyndelsen gjort, og den var god. Han fik mange anerkendende Udtalelser og rosende Anmeldelser. Han var endog nær ved at tage Pippet fra sin gode Ven Mads Hansen, der jo ellers havde været noget af en Læremester for ham, i hvert Fald hvad poetiske og novellistiske Arbejder angik. Mads Hansen skriver til ham ^{16/6} 1870 ¹⁾:

» . . . Har Du set din Bog anmeldt i »For Ide og Virkelighed«? Der slaar Du alle Nutidens folkelige Skribenter af Marken. Bogen betegnes som det eneste Forsøg, der er fremkommet i Retning af folkelig Fremstilling, medens i et andet Hefte Thyregod og Anton Nielsen ikke levnes Ære for en Pibe Tobak, og Hostrup, M. Hammerik og jeg næppe for 4 Sk. Du skulde dog se at faa fat paa de omtalte Hefter, det vilde more Dig«.

Bogens gode Modtagelse opmuntrede ham til at fortsætte. Han havde allerede til »Brahetrolleborg og Omegn« gentagne Gange gennemgaaet »de gamle Papirer, der dengang fandtes sammendyngede paa Brahetrolleborg Hovedgaards Loft, medens han samtidig gjenleste Tingbøger, Kirkebøger, Skifteprotokoller osv.« ²⁾. Nu tog han ogsaa fat paa Amtsarkivet i Svendborg, Bispearkivet i Odense og Hovedstadens Arkiver. Det synes at have været hans Maal at behandle hele Sallinge Herreds Fortid ²⁾. Saa meget naaede han dog ikke. Hans Arbejdsevne blev for tidligt udtømt. Kræfterne kunde ikke strække til til det store og mangesidige Arbejde, han bød sig selv. Men hans efterladte Optegnelser omfatter adskillige Bidrag om de Egne af Herredet, han ikke naaede at faa færdigbehandlet.

Af hans næste Arbejde, »Holstenshus og Nakkebølle med tilliggende Sogne og Øer«, udkom 1. Del 1875, 2. Del 1877 og 3. og 4. Del samlet 1878. Hermed havde han underlagt sig Størsteparten af Herredets sydlige Del, nemlig foruden Herregaardene Holstenshus og Nakkebølle Sognene Vester-Aaby, Aastrup, Diernæs, Avernakø og Lyø samt Bjørnø. I 1. Del gennemgaaer han desuden i store Træk hele Egnens Fortidsminder fra Oldtiden til sin egen Tid, herunder især Krigsminder, Landbohistorie, Sæder og Skikke. Det blev hans største

¹⁾ Landsarkivet. ²⁾ Efterladte Papirer 3. Rk. IV 6, Landsarkivet.

samlede Arbejde, en Bog paa 498 + 12 Sider, forsynet med Billeder og Kort. Det er et fortjenstfuldt Arbejde, i væsentlig Grad bygget op af Stof fra utrykte Kilder. Ikke mindst værdifulde er de mange Oplysninger om Selvejere, Selvejergaarde og Skovgaarde, der belyser vigtige Træk i Bondestandens Historie.

Alt imens havde han skrevet den foran omtalte Afhandling »Kaj Lykkes Fald« til Mads Hansens »Hermod«. Da dette Arbejde imidlertid voksede sig saa stort, at det lille Tidsskrift ikke kunde rumme det hele — det blev tre Gange saa stort, som Afhandlingen i Tidsskriftet — blev det udsendt som en særskilt lille Bog under Titlen »Kaj Lykkes Fald med dets Forpil og Følger«. At Mads Hansen havde haft Arbejdet i sine Hænder, satte bl. a. Frugt i de smaa Mottoer, der efter hans Forslag¹⁾ sattes over de enkelte Kapitler.

Det er vel nok den af hans Bøger, der blandt Folk af Faget er blevet mest kendt og i særlig Grad har gjort hans Navn kendt uden for de lokalhistorisk interesseredes Kreds. Den bragte

nemlig adskilligt hidtil ukendt historisk Stof frem for Dagens Lys, tilmed Stof, der bragte Klarhed over dunkle Afsnit af kendte Personers Historie, der var fremme i første Linie i en begivenhedsrig og betydningsfuld Periode.

Bogen blev da ogsaa rosende anmeldt. Frederik Barfod skrev²⁾: »Her som ellers bærer hans Arbejde Vidnesbyrd om, at han med Ærlighed og Kærlighed søger Sandheden, og at han for dens Skyld stedse er rede til at ofre tidligere Meninger og Fordomme. Det er tydeligt, at han i hele sin Forfattervirksomhed arbejder troligt paa at være billig, saavidt det kan enes med Troskab imod Sandheden.«

Fra flere Sider modtog han Takkebreve. En saa autoritativ

N. M. Hansen fot.
N. R. Søkilde i 40 Aars Alderen.

¹⁾ Brev fra M. H. 14/11 1875, Landsarkivet. ²⁾ Fædrelandet 14/1 1877.

Historiker som Professor C. Paludan-Müller skrev ^{14/11} 1876¹⁾ til ham: » . . . Maa jeg tillige ønske Dem til Lykke med Fuldførelsen af dette Arbejde. Det er et Særsyn, at en Mand i Deres Stilling, fjernet fra vort Lands vigtigste Samlinger, giver Mænd af Faget en virkelig Berigelse af historisk Kundskab til rigtig Opfattelse af en meget omtalt og meget misforstaaet Faktum . . .«²⁾

I 1881 kom hans næste Bog, »Hillerslev og Østerhæsing Sogne med Arreskov og Gjelskov«, som han skrev og udgav i Samarbejde med S. Jørgensen, Kistrup. Rasmussen Søkilde havde selv behandlet Hillerslev Sogn med Gjelskov, medens Jørgensen, der boede i Ø. Hæsing Sogn, havde besørget dette Sogns og Arreskovs Beskrivelse.

Saa fulgte de to Jubilæumsskrifter »De Reventlowske Skoler for hundrede Aar siden som de første filantropiske Folkeskoler i Danmark med Seminariet og Opdragelsesanstalten Bernstorfsminde« i 1883 og den lille »Udskiftningen ved Brahetrolleborg for 100 Aar siden« i 1888. I dem er han atter i snævrere Forstand paa hjemlig Grund. Men de Personer og Begivenheder, han skildrer, er dog af en Art og Betydning, der i høj Grad berettiger en nærmere Omtale. Joh. Ludv. Reventlows Børneskole, Seminarium og den til Seminariet knyttede efter Pestalozzis Metode oprettede højere Læreanstalt med Pensionat gjorde Reventlow og Brahe-Trolleborg navnkundige over hele Landet, ja ud over dettes Grænser. Og Udskiftningen, Arvefæstets Indførelse og den med disse Begivenheder forbundne Indførelse af et Ottemandsraad, et første Skridt i Retning mod kommunalt Selvstyre, henledte ligeledes baade Samtidens og Eftertidens Øjne paa Brahe-Trolleborg.

I 1883 udsatte Det kgl. danske Landhusholdningsselskab en Prisopgave i Anledning af det tilstundende Hundredaar for Stavnsbaandets Løsning, og Rasmussen Søkilde gav sig i Lag med Opgaven.

Han havde hidtil næsten udelukkende holdt sig til Lokalhistorie og Topografi, og dette rigshistoriske Arbejde var ham derfor noget uvant. Han var naturligvis fra sine historiske Studier fuldt ud fortrolig med Landboreformernes Gennemførelse og Virkning, og hans Tilknytning til et af Reformtidens Brændpunkter, Brahe-Trolleborg, gav ham ogsaa gode Forudsæt-

1) 3. R. X 6. Landsarkivet. 2) I Hist. Tidsskr. 7. R. 6. B., S. 131 betegnes Bogen som »svagere« end de fleste af hans andre.

ninger, men han var alligevel fristet til over for den foreliggende Opgave i høj Grad at støtte sig til de allerede foreliggende historiske Arbejder om Emnet. Hans Besvarelse kom til at indeholde lovlig mange lange Citater og Referater fra Literaturen, tilsat Træk af mere lokal Karakter. Jørgensen, Kistrup, der fik hans Arbejde til Gennemsyn, ankede¹⁾ over de specielle Bemærkninger og Fortolkninger, der kunde have Værdi i et provinsielt Skrift, men var baade for lidt og for meget i en almindelig Fremstilling; han ønskede Beskæring og tilraadede at forsøge »at faa Skriftet tilbage for saa at anvende Filen med største Flid.«

Han fik alligevel Fornøjelse af sit Arbejde. Det indbragte ham ganske vist ikke den udsatte Præmie, idet hans Manuskript ikke helt løste den stillede Opgave, »at paavise hin Tids Landboreformers Indflydelse paa den sociale og økonomiske Udvikling i det nu forløbne Hundredaar«; men han fik dog tildelt 1000 Kr. som Belønning. Desuden ønskede Selskabet at erhverve Manuskriptet til Udgivelse, efter at Forfatteren kritisk havde gennemgaaet det, beskaaret det og delvis omarbejdet det efter nærmere angivne Retningslinier, altsammen mod Godtgørelse for Arbejdet. Dette skete, og saaledes fremkom »Landboreformerne og den danske Bondestands Frigørelse før og efter 1788«, der udgaves af Landhusholdningsselskabet i 1888 som Nr. 1 i en paabegyndt Række Landboskrifter.

Og det fik en smuk Omtale fra autoritativ Side. Fr. Krarup²⁾ betegnede det som et velskrevet, besindigt og dygtigt Arbejde og anerkendte, at Rasmussen Søkilde havde hævdet Joh. Ludv. Reventlows store Andel i det ledende Arbejde med Reformerne, et Arbejde, der ikke fortjente at stilles i Skygge af hans Broders store Fortjenester. Han ansaa det for mer end en Tilfældighed, at det netop var en Bonde fra Brahe-Trolleborg Baroni, der havde forfattet Festskriftet Frederik Barfod³⁾ fremhævede den Taknemmelighed, Ærbødighed og Kærlighed, hvormed han omtaler de store Skikkelser i den Tids Historie, og hans Evne til at undgaa Had eller blot Bitterhed i Omtalen af Bondestandens tunge Tider. A. D. Jørgensen⁴⁾ udtalte: »Det giver vel ikke synderlig nyt, men det

1) Brev af 23/12 1886, Søkilde. 2) Nationaløkonom. Tidsskr. XXVI. 3) Tidsskr. f. Landøkonomi 5. R. VII. 4) Letterst. Tidsskr. 1888, S. 591—98; optrykt i Forf.s Hist. Afhandl. III, 1898, S. 176—85.

sammenstiller fyldigt og godt, hvad der kan siges om hine forhold og begivenheder med utvivlsom sikkerhed.«

Allerede 1890 forelaa Søkildes næste Bog, »Uddrag af Fyenbo Landstings ældste Skjøde- og Pantebøger«. Dette Arbejdes første Del fremkom i »Samlinger til Fyens Historie og Topographie«; men da dette Tidsskrift ophørte med at udkomme, blev der taget Særtryk af det deri offentliggjorte (Tiden 1646—1663), og Arbejdet førtes saa videre efter omtrent samme Linier til 1681. For den følgende Tids Vedkommende hviler Arbejdet paa Uddrag fra Provinsarkiverne, der er foretaget af Jørgensen, Kistrup. Rasmussen Søkildes egne Uddrag er for en stor Del Forarbejder til »Holstenshus og Nakkebølle«. Og det mærkes ogsaa, at de ikke er foretagne med selvstændig Udgivelse for Øje. G. L. Wad siger, at de »maa benyttes med stor Varsomhed«¹⁾. Men Rasmussen Søkilde efterkom Opfordringer fra flere Sider ved at udgive disse Uddrag, og de vidner tydeligt om de omfattende Forstudier, han har foretaget ved Udarbejdelsen af sine lokalhistoriske Bøger.

Med det næste Arbejde »Trolleborgegnen og dens Beboere igennem 250 Aar«, der udkom 1894, vendte Rasmussen Søkilde igen tilbage til sit Udgangspunkt, Brahe-Trolleborg Sogn med dets nærmeste Omgivelser, idet han afsluttede de meget omfattende Studier angaaende Egnens Gaarde og Huse og deres Ejerskifter, han som tidligere omtalt allerede i sin Ungdom havde paabegyndt og senere øget ved Studier i Kirkebøger, Skiftebøger, Tingbøger, Jordebøger, Skøde- og Fæsteprotokoller, Regnskaber osv. i fynske og københavnske Arkiver. Arbejdet fremkom som Artikler i »Fyens Stiftstidende«, hvorefter der blev taget Særtryk af Artikelrækken. Bogen, der nu er meget sjælden (et Parti af den in materie skal beklageligvis være tilintetgjort) indeholder paa sine 172 Sider en overvældende Fylde af Materiale til Egnens Ejendoms- og Personalhistorie. Den betegner hen ved 40 Aars Samlerarbejde, og med den sætter Rasmussen Søkilde paa en saare smuk Maade Kronen paa sit Værk som Trolleborgegnens Historiker. Han har maaske selv følt noget i denne Retning, da han underskrev Forordet til Bogen paa sin 57 Aars Fødselsdag.

Han har dog udarbejdet endnu en Afhandling om et hjem-

¹⁾ Dansk biogr. Leks. XIII 522 f.

ligt Emne. Det er ligeledes et Emne fra hans første Forfatter-tid, han igen er vendt tilbage til for at give en mere udtømmende Behandling, nemlig Brahe-Trolleborg. Det fremgaar af Breve¹⁾ fra Museumsdirektør W. Møllerup og cand. polit. Fr. Schiøtt, at han til Østifternes historisk-topografiske Selskab har indsendt en Afhandling om Brahe-Trolleborgs Historie. Efter saa sent som i 1903 at have tilskrevet Bestyrelsen angaaende Afhandlingen modtog han et Svar fra Fr. Schiøtt af 25. Juli 1903, hvori denne udtaler, at Selskabet i sin Tid med Glæde modtog hans Bidrag, men dog mente, »at Arkiverne fuldt ud burde udnyttes, naar der igjen skulde skrives noget om Gaarden, og det blev da overdraget mig at undersøge, hvad der her i Byen fandtes af yderligere Bidrag til dens Historie, idet man gik ud fra, at Deres Alder ej tillod Dem større Rejser og Undersøgelser. . . . Jeg har ogsaa i den forløbne Tid samlet adskilligt om Brahetrolleborg og skal fortsætte hermed, saa at der muligvis ved Samarbejde kan fremstaa en fylldig Beskrivelse af den gamle Gaard. . . .«

Dette sidste er beklageligvis ikke sket.

Et Arbejde om sydfynske Minder fra de slesvigske Kriges Tid, som han ønskede udgivet af »Udvalget for Folkeoplysning Fremme«²⁾, og hvortil en Artikelrække, han i 1882—84 havde offentliggjort i »Danebrog, Ugeblad for Hær og Flaade«, kunde bruges som Forarbejde, opnaaede han heller ikke at faa frem.

Det sidste større Arbejde, der foreligger trykt fra Rasmussen Søkilde's Haand, er Afsnittet »Bonden efter Stavnsbaandet« i det store af Vilh. Østergaard redigerede Værk »Vort Folk i det 19de Aarhundrede«, der udkom 1897—1901. Det er skrevet i Eftersommeren 1896 efter indtrængende Opfordring fra Vilh. Østergaard, og denne udtrykker gentagende i sine Breve³⁾ sin fulde Tilfredshed med Arbejdet.

Trolleborgegnen og Bondestanden, det er de to Poler, hvorom Rasmussen Søkilde's historiske Arbejder drejer sig.

Men med foranstaaende Redegørelse for hans udgivne Bøger er Listen over hans Forfatterskab langt fra udtømt. I Fagtidsskrifter, Ugeblade og Dagblade findes en Mængde større Af-

1) Søkilde. 2) Brev fra N. J. Termansen 4/3 1890, Landsarkivet. 3) Søkilde.

handling og mindre Artikler fra hans Haand. Ogsaa til Samlerværker, udgivet af andre, har han leveret Bidrag.

Desuden var han gennem mange Aar lokal Meddeler til »Fyens Stiftstidende«. Navnlig skrev han en Række Høstbreve, Referater fra Møder og Udstillinger og andet vedrørende Landbrug, Havebrug og Husflid. Ogsaa fra folkelige og politiske Møder sendte han Bladet Referater. Hans Bidrag som Reporter og Referent er ofte usignerede, men ogsaa undertiden undertegnet med et eller andet let gennemskueligt Mærke.

Hans politiske Meddelelser er tydeligt mærket af hans udpræget konservative Indstilling. I den Henseende adskilte han sig fra mange af de Mænd, han ellers stod i ret nært Forhold til, f. Eks. Peder R. Møller og N. J. Termansen. Det kan i denne Forbindelse anføres, at Mads Hansen i et Brev af 7/2 1880¹⁾ angaaende Rasmussen Søskildes Skildring af Joh. Ludv. Reventlows Virksomhed for Skolevæsenet udtaler, at han synes, »der kunde spares lidt paa »Højheder« og slige Udtryk«, og lægger ham paa Sinde at vogte sig for at synes lidt svulstig.

Termansen, den kendte sydjydske Bonde, Forfatter, Taler og Politiker, havde han en hel Del at gøre med, navnlig i dennes sidste Leveaar. Blandt hans efterladte Breve findes 14 fra Termansen²⁾ fra Aarene 1887—91. Termansen besøgte ham, da han i 1888 var paa Egnen og bl. a. talte ved Afsløringen af Joh. Ludv. Reventlows Mindestøtte ved Brahetrolleborg. Rasmussen Søskilde var med til hans Begravelse, og han skrev en smuk Mindeartikel om ham i »Husvennen« for 11. Decbr. 1892. I »Trolleborgegnen og dens Beboere«, 1894, brugte han et Citat efter Termansen som Motto Side 1.

Det vil desuden være paa sin Plads her at nævne et Par andre af dem, han, foruden med de allerede omtalte, stod i Venskab og Samarbejde med.

Som Dommer ved Landmandsforsamlingens Husflidsudstilling i Viborg 1875 lærte han den fremragende Landmand, Frugtavl og Husflidsmand Anders Christensen fra Vester Tirsted paa Laaland at kende. Han besøgte ham senere paa sin Frugtundersøgelsesrejse og havde meget Udbytte af Bekendtskabet. Om ham skrev han en Mindeartikel i »Husvennen« for 19. Nov. 1882.

1) Søskilde. 2) Landsarkivet.

Af Værkfæller inden for de historiske Forfatteres Kreds maa endnu nævnes Lærer Anders Petersen i Valløby ved Køge, Gaardmand A. Peter Gaardboe ved Skagen, senere i Hedensted ved Frederikshavn, Adjunkt J. E. Boesen i Sorø og Kulturhistorikeren R. Mejborg. Deres Interesser og Arbejde laa temmelig nøje i samme Plan som hans. Han brevvekslede med dem og udvekslede trykte Arbejder med dem.

De mange Hundrede Breve — fra N. C. Rom alene i en samlet Pakke¹⁾ 115 Breve, desuden flere spredt mellem andre Papirer²⁾ — vidner om, hvilken omfattende Kreds af Mænd i de forskelligste Livsstillinger og Egne af Landet han har staaet i Forbindelse med.

Til sine literære Arbejder modtog han Hjælp fra flere Sider. I Forordene til sine Bøger takker han mange, der har ydet ham Hjælp. Men han var heller ikke vrangvillig med Hensyn til selv at hjælpe andre. Saaledes modtog Lærer C. Fritz Jørgensen, Ludvigsminds Skole i Haagerup, mange Oplysninger fra ham til sin Bog »Brahetrolleborg Sogns Degne- og Skolehistorie«, der udkom 1874. Og hans efterladte Breve beretter om Anmodning om Hjælp og Oplysninger fra mange Sider.

Om end Rasmussen Søkildes Forfatterskab er stærkt spredt, baade hvad Emner og Udgivelse angaar, og om end det undertiden kan være noget løst i sin Opbygning og en Del skæmmet af mindre omhyggelig Korrekturlæsning, hvilket vel navnlig maa tilskrives hans Mangel paa videregaaende Uddannelse, er der dog noget samlet og sluttet over den Del deraf, der vil leve længst, hans historiske Forfatterskab. Han holder sig her ret nøje til sin Egn og sin Stands Historie. Hans Sprog har oftest en hjemlig Tone, hvorigennem ogsaa Egn og Stand spores. Hans poetiske Forsøg i Ungdomstiden har ikke været uden Betydning for hans senere Stil. Han ynder at begynde hvert nyt Kapitel med et Vers, der ofte er hentet fra Grundtvigs, Ingemanns eller Mads Hansens Digtning. Kun en sjælden Gang citerer han egne Vers. I det hele taget holder han helst sin egen Person i Baggrunden. Bortset fra hans Rejseskildringer indeholder vel næsten kun »Syd-Fynske Minder fra Krigen 1848, 49 og 50«³⁾ personlige Minder.

1) Landsarkivet. 2) Søkilde. 3) Danebrog 1882 ff.

C. Johansen fot.

Søkilde efter den af N. Rasmussen Søkilde foretagne Ombygning.

PAA SPREDTE FELTER

Nu ere vi Bønder frels og fri,
Og Lykken er os god.
Saa skal vi og øve Frimands Daad
Som Svende af Adelsblod.¹⁾

Rasmussen Søkilde tog gennem Aarene virksomt Del i Arbejder paa adskillige andre Omraader. Her skal først omtales det, der havde nærmest Tilknytning til hans Virksomhed som historisk Forfatter.

Han stod i livlig Forbindelse med Oldnordisk Museum og Dansk Folkemuseum, nu samlet i Nationalmuseet i København. Han var saaledes Oldnordisk Museums Tillidsmand ved Fredning af Oldtidsminder, i hvert Fald paa Avernakø²⁾ og ved Erhvervelse af et Jernalderfund fra Nabobyen Gerup²⁾. Og da det blev overdraget Adjunkt J. E. Boesen fra Sorø i Sommeren 1885 at foretage en Undersøgelse af Oldtidsminderne i Sallinge Herred, fandt denne gode Forarbejder i de af Rasmussen Søkilde og Jørgensen, Kistrup, udfyldte Sogne-

¹⁾ Af M. Hansen. Brugt af Rasmussen Søkilde som Motto i »Holstenshus og Nakkebølle«. ²⁾ Efterladte Papirer paa Søkilde.

kort med tilhørende Indberetninger og de af dem udgivne Sognetopografier¹⁾. En Frugt af Rasmussen Søkildes arkæologiske Iagttagelser er hans Artikelrække »Oldtidsminderne i Salling Herred«²⁾.

Det kan i denne Forbindelse anføres, at han passede og øgede den Oldsagssamling, han allerede som Dreng havde anlagt, og hvoraf der endnu findes Rester i Gaarden. Da der engang ved Markarbejde fandtes en Urnegrav i Elleshøj paa Gaardens Mark, indlemmede han Skaarene af den søndrede Urne i sin Samling. Stenene, der havde staaet omkring Urnen, indsatte han i en Stensætning i sin Have, hvor han ogsaa lod opstille en Døbefont, der stammede fra den for Aarhundreder siden nedbrudte Fleninge Kirke, og som det var lykkedes ham at erhverve. Stensætningen staar endnu i Haven som et kønt Minde om de Interesser for Arkæologi og Havekunst, der her mødtes.

Han ydede stor og værdifuld Bistand, da det landbohistoriske Udvalg ved Den nordiske Industri- og Landbrugsudstilling i København 1888 ønskede at knytte en Fremstilling af forskellige Typer af Bøndergaarde til Udstillingen. Han foretog i den Anledning ifølge Udvalgets Opfordring og med dettes Understøttelse en Rejse til Berlin for at gøre sig bekendt med de Bygningsmodeller, der fandtes ved den derværende Landbohøjskole, og han ledede derefter i Vinteren 1887—88 i Samarbejde med Kulturhistorikeren R. Mejborg Udførelsen af Modeller af gamle Bønderbygninger til Udstillingen. Murer og Tømrer Peter Hansen fra Diernæs stod og lavede dem i Søkildes velforsynede Huggehus. De findes nu i Landbrugsmuseet i Kongens Lyngby. Indtryk og Oplevelser fra Rejsen til Berlin har han skildret i Artikelrækken »Rejseminder fra Nord-Tyskland«³⁾.

Som allerede omtalt havde Rasmussen Søkilde flittigt gransket i Arkiverne, først og fremmest naturligvis de hjemlige: Sognets (navnlig Præsteembedets), Godsernes, Provstiets, Amtets og Stiftets. I 1880—83 foretoges der imidlertid en Undersøgelse af forskellige Embedsarkiver omkring i Landet, og af denne Undersøgelse fremgik det, at Arkiverne paa de fleste Steder op-

1) *Fyens Stiftstid.* 7. Decb. 1885. 2) *Fyens Stiftstid.* 7. Decb. 1885 ff. 3) *Fyens Stiftstid.* 21. Aug. 1889 ff.

bevaredes under meget slette Forhold og stadig var udsat for Tilintetgørelse, hvorfor der udfoldedes Bestræbelser for at faa dem samlede i tilfredsstillende Lokaler og under sagkyndig Forvaltning. Disse Bestræbelser resulterede i den Arkivordning, hvoraf vore Provinsarkiver, nu benævnt Landsarkiver, er en Frugt. Men Rasmussen Søkilde frygtede, at dette skulde medføre en Hindring for Forskernes Benyttelse af Arkivalierne. Han satte sig da i Forbindelse med tre af de foran omtalte historisk-topografiske Forfattere, som han stod i Venskabsforbindelse og Samarbejde med, nemlig Lærer S. Jørgensen i Kistrup, fhv. Gaardejer og Sognefoged A. Peter Gaardboe i Hedensted ved Frederikshavn og Lærer Anders Petersen i Valløby ved Køge. Paa egne og deres Vegne sendte han en Henvendelse til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, hvori der andrages om, »at Embedsarkiverne ude paa Landet, efter at være ordnede, maa forblive ved vedkommende Embeder, og at der ved alle Embedsboliger eller offentlige Bygninger for Statens Regning maa indrettes brandfrie Hvelvinger og tidssvarende Arkivlokaler, hvori vedkommende Embedsarkiv kan forvares«.

Ministeriets Svar af 2. Febr. 1883 gaar ud paa, at man »ikke for Tiden vil kunne tage nogen endelig Bestemmelse i den ommeldte Henseende, men at man ved disse Spørgsmaals eventuelle Afgjørelse vil have sin Opmærksomhed henvendt paa, at der tages alt det Hensyn til den lokale Forskning i de forskjellige Dele af Landet, som lader sig forene med Varetagelsen af andre berettigede Interesser«¹⁾.

Hvis Rasmussen Søkilde havde kunnet forudse, hvilke gode Kaar vore nuværende Landsarkiver byder den lokalhistoriske Forskning, havde han næppe foretaget dette Skridt. Han forsonede sig sikkert ogsaa med den nye Ordning. Herpaa tyder i hvert Fald den Omstændighed, at han senere havde til Hensigt at skænke sine efterladte Samlinger til Provinsarkivet i Odense, hvilket nærmere vil blive omtalt i det efterfølgende.

Fra Ungdomstidens Venskab med Mænd som Mads Hansen og Anton Nielsen og fra den aandelige Berigelse, han havde modtaget i Birkedals og Brandts Kirker og ved de store Folkemøder, havde Rasmussen Søkilde bevaret en Dragning mod Højskolen.

1) Efterladte Papirer paa Søkilde.

Mads Hansen havde i sin Tid, men forgæves, gjort Forsøg paa at faa baade Niels og Karen, hans Kæreste, paa sin Højskole i Vester-Skerninge. Han skrev til ham i et Brev ^{29/12} 1868¹⁾:

»Hils Dine Forældre og Din Kjæreste. Aa, jeg faar saadan en Lyst til at faa hende paa Højskolen, for at Du kan faa Dig en rigtig god Kone af hende. Hendes Alder gjør ikke det mindste. . . .«

Senere følger han til i samme Brev:

»Som jeg var inde at spise, kom jeg i Tanke om, at Du rigtig kunde have Gavn og Glæde af at komme paa Højskolen et Par Maaneder. Stræb nu at [faa] optærsket til 1. Febr. eller 15. Jan. og kom saa. Kan saadan en gammel Karl som H. S.²⁾ gaa i Skole, kan Du ogsaa. Jeg gaar ogsaa derned at høre Foredrag et Par Gange om Ugen«.

Det lykkedes altsaa ikke for Mads Hansen at faa sin gode Ven eller hans Kæreste paa Skolen. Der har vel været Vanskeligheder, der ikke lod sig overvinde. Men da der mange Aar senere opstod en Bevægelse for i Svenborg Amt at rejse en Skole i grundtvigsk Aand, men med et stærkere konservativt-nationalt Præg end Amtets andre Højskoler, var Rasmussen Søkilde rede til at yde sin Medvirkning.

Ved et politisk Møde, som den stedlige Højreforening afholdt i Korint i Februar 1889, bragte Foreningens Formand, Skovrider Koch, Ditlefslyst, i varme Ord Tanken frem for Forsamlingen. »Der var Stemning for Egnen ved Trolleborg til en saadan Skole«, skriver Rasmussen Søkilde i sit Referat fra Mødet³⁾. »De prægtige Minder paa Oplysningens Omraade for 100 Aar siden, Egnens herlige Naturskønheder og en loyal Befolkning maatte være en gunstig Jordbund for en saadan Skole«.

Der var stærk Tilslutning og Offervilje i vide Kredse. 400 Aktionærer tegnede sig. I Bestyrelsen, som til Formand fik Forpagter R. Christiansen, Eskelund, blev ogsaa Rasmussen Søkilde indvalgt, og at han omfattede Skolens Sag med Hjertevarme, derom vidner hans efterladte Papirer og de Meddelelser om Skolens Oprettelse og Virksomhed, han sendte Fyens Stiftstidende, og derom vidner følgende Sang, som

1) Landsarkivet. 2) Hans Sørensen, 32 Aar, fra Hostrup, der den Vinter var Elev paa Skolen. 3) Fyens Stiftstid. ^{26/2} 1889.

han skrev til Skolens Indvielse d. 4. November 1889 (Melodi: Hvad kan os komme til for Nød):

O Herre, sign nu dette Sted	Lad sand Oplysning Indgang faa
Ud af din rige Naåde,	I Bondens lave Stue,
At Troens Kraft i Kjærlighed	I Slottets Sal, i hver en Vraa
Maa bygge her og raade;	Og under Kirkebue.
Velsign du selv, o Sandheds Gud,	Lad Kjærlighed til Gud og Drot
Det Ord, som bringer fra Dig Bud	Og Fædrelandet spire godt
Her inden disse Mure.	Fra denne Skolestue.

Velsign vor Konge og hans Slægt,	Saa aabne vi nu denne Sal
Lad Fred hans Hus omskygge,	Til Herrens Pris og Ære;
Tag i Din milde Varetægt	Kom unge Venner uden Tal,
Vort Land og Folkets Lykke;	For her er godt at være;
Velsign vort gamle Fædreland,	Saa vie vi vor Gjærning ind
Velsign den danske Bondemand	Med Troens Ord, med Haabets Sind
Og hver en Dannekvinde.	Og Kjærlighedens Smykke.

Ved Festen udtalte han Ønsket om, at den nye Skole maatte blive en værdig Fortsættelse af den Ungdomsskole, der under Navnet Bernstorffsminde var rejst i Joh. Ludv. Reventlows Tid.

Som Forstander var antaget Jens Holger Vinther. Blandt de øvrige, der virkede ved Skolen som Lærere, maa i denne Forbindelse nævnes J. Chr. Clausen, der senere blev Præst i Brahe-Trolleborg-Krarup, og som Rasmussen Søkilde gennem Aarene fik en Del at gøre med, f. Eks. i Brahe-Trolleborg Sogns sønderjydske Forening, i hvis Ledelse de begge sad.

Brahetrolleborg Folkehøjskole, der begyndte under saa store Forhaabninger, fik dog hurtigt Vanskeligheder at kæmpe med. Til Trods for, at det fra første Færd blev fremhævet, at den skulde være upolitisk, fik den uundgaaeligt gennem sit Udspring og sin Støtte fra Højres Side et umiskendelig konservativt Præg, og det betød meget i den politiske Kamptid. Den fik for faa Elever og kom i økonomiske Vanskeligheder, og kort efter Forstanderens tidlige Død i 1901 blev den lukket. At de tre unge Landbrugskandidater Povl Fenger, Kr. Møller og Hans Sloth i 1907 i dens Bygninger aabnede Korint Landbrugsskole, der gik en blomstrende Fremtid i Møde, oplevede Rasmussen Søkilde ikke at se. Brahe-

trolleborg Folkehøjskole blev for ham og mange med ham en Skuffelse.¹⁾

En anden Sag, der ogsaa bragte ham en Del Skuffelser, var Vin- og Konservessagen.

Hans gode Ven, den kendte Frugtavlsmænd Mads Johansen²⁾ i Sødinge havde i 1884 faaet stiftet »Foreningen til Udførsel af Havesager«. Rasmussen Søkilde tog interesseret Del i dette Arbejde; han skrev f. Eks. flere Bidrag til Foreningens Medlemsblad »Vort Havebrug«, senere »Ceres«. Efter Mads Johansens Tilskyndelse rejste den senere Direktør Mads Rasmussen fra Stegsted til Amerika for at sætte sig ind i Konservering af Havesager. Han startede en Fabrik i Stegsted, og i 1888 udsendte et Udvalg Indbydelse til Aktietegning i en Vin- og Konserverfabrik. Blandt de 16 Underskrivere var foruden Udvalgets Formand, Mads Johansen, og Mads Rasmussen ogsaa N. Rasmussen Søkilde. Det var kun venteligt, han var jo en kendt Foregangsmand med Hensyn til Frugtavl og Frugtanvendelse. Paa den konstituerende Generalforsamling i Faaborg 6. Juli 1889, hvor Udvalgets Formand uvalgt indtraadte i Bestyrelsen for »Dansk Vin- og Konserverkompagni« og derefter valgtes til dennes Formand, valgtes N. Rasmussen Søkilde ind i Bestyrelsen med det største Stemmetail.

I samme Maaned begyndte den nyoprettede Fabrik i Faaborg sin Virksomhed, og kort efter oprettedes Filialer i Nørre-Aaby og Svenborg.

Men Dansk Vin- og Konserverfabrik kom hurtigt ud i Vanskeligheder. Der var mange smaa Aktionærer, idet man vist navnlig havde tænkt paa at gavne Husmænd og ligestillede ved at give dem Mulighed for et godt Bierhverv som Leverandør af Frugt. Men dette gav et uensartet Frugtmateriale. Og der var desuden for lille Driftskapital. Rasmussen Søkilde

1) Hans efterladte Papirer indeholder adskillige Bidrag til Skolens Historie. Saaledes findes der i 1. Række, Pakke 9, Landsarkivet, ca. 35 Breve fra Forpagter Christiansen m. fl. og trykte Meddelelser angaaende Skolens Anlæg og Drift. Om Skolen se ogsaa »Den Reventlowske Skole i 150 Aar«, Nyborg, 1933, S. 158 ff (Kr. Møller: Brahetrolleborg Højskole). 2) Se Gerhard Nielsen: Et Hundredaarsminde om Husmanden og Foregangsmanden Mads Johansen, Sødinge, »Den fynske Husmand« 4. Aarg. Nr. 16 og 17, 1933.

talte de smaa Aktionærers Sag¹⁾, men tabte Lysten til at arbejde for Sagen. Paa en ekstraordinær Generalforsamling i 1891 nedlagde han sit Mandat som Bestyrelsesmedlem. »En Mængde andre Forretninger nødte ham til at træde tilbage«, hedder det i hans eget Referat²⁾. Det endte med, at Likvidation vedtoges i 1892.

Ogsaa her førtes Virksomheden videre med Held under en anden Form. Efter Sammenbrudet erhvervede Mads Rasmussen Komplexet og oparbejdede en betydelig Industri, der ikke blot betød meget i økonomisk Henseende for Faaborg og Omegn, men ogsaa satte ham selv i Stand til som Kunstmæcen i stort Format at skabe det udmærkede Faaborg Museum med dets fortrinlige Samling af fynsk Kunst fra Samtiden³⁾.

ÆRESBEVISNINGER

Intet Under, at Samtidens Øjne i ikke ringe Grad rettedes mod denne Bonde, der udførte et saa stort og mangesidigt Arbejde. Han modtog da ogsaa adskillige Vidnesbyrd om Paa-skønnelse foruden de Medailler for Husflid og Havedyrkning, der foran er omtalt.

I 1879 udnævntes han til Dannebrogsmænd. Ved en Festlighed i Hjemmet paa hans Fødselsdag overrakte Birkedommer for Muckadell m. fl. Birker Kruuse, Spanget, ham Korset og holdt en smuk Tale om hans paa mange Omraader utrættelige Virksomhed. Foruden den nærmeste Slægt var bl. a. Baron Holsten-Charisius, Holstenshus, Mads Hansen, Hunstrup, og S. Jørgensen, Kistrup, til Stede⁴⁾.

Ogsaa 7. Maj 1894 blev en festlig Dag paa Søkilde. Da fejrede Niels og Karen deres Sølvbryllup. Huset var festligt prydet, og Haven var i den fineste Orden. Foruden de indbudte Gæster mødte i Dagens Løb en Mængde Gratulanter, og Breve og Telegrammer strømmede ind fra nær og fjern. Med Provst Wøldike, Haagerup, som Ordfører overrakte

1) Fyens Stiftstid. 25/6 1891. 2) Fyens Stiftstid. 9. Sep. 1891; jvfr. Folkebl. f. Svendb. Amt 9. Sep. 1891. 3) Til Vin- og Konservessagens Historie findes mange Bidrag blandt Rasmussen Søkilde's efterladte Papirer i Landsarkivet, i Brevpakke Nr. 8 ca. 150 Breve fra Mads Johansen, Mads Rasmussen og enkelte andre. Se ogsaa J. J. Hansen: De fyenske Vin- og Konserverfabrikers Historie 1888-92, Odense 1892. 4) Husvennen 14/12 1884.

der Sølvbrudeparret en Hædersgave fra Venner i de mest forskellige Livsstillinger og Egne i Landet. Gaven bestod af en Sølvvinkande med Bakke og 12 slebne Glas. Vinkanden bar følgende Indskrift: »Til Forfatteren, Gaardejer og Dannebrogsmænd Niels Rasmussen Søkilde og Hustru d. 7. Maj 1894 fra en Kreds af Venner«. Dansk Husflidsselskab sendte et smukt Æresdiplom med Tak for Raad og Daad. Fra daværende og tidligere Landvæsenselever modtog de et Regulatorur¹⁾.

I Aarene fra 1891 til vistnok 1902 modtog han en aarlig Understøttelse paa 500 Kr. af Statskassen til Fortsættelse af sin literære Virksomhed, efter at Forslag derom var indbragt af Kredsens Folketingsmand, M. Pedersen, og senere af dennes Efterfølger, Kr. Jensen, Højby. At denne Understøttelse senere bortfaldt, krænkede ham ikke lidet.

Hans gode Ven, N. J. Termansen i Gammelby i Sydjylland hædredes som bekendt med Betegnelsen »Danmarks lærdeste Bonde«. Efter Termansens Død i 1892 knyttedes denne Betegnelse til den ansete vendsysselske Historiker A. P. Gaardboe²⁾, der ligeledes var Søkilde's Ven, med hvem han i flere Aar havde staaet i livlig Forbindelse. Efter Gaardboes Død i 1895 kom Spørgsmaalet om, hvem der nu var Arving til denne Hæderstitel, frem i »Aarhus Stiftstidende«. En Indsender, Svend P. Jensen, Voel, sendte Bladet et Svar, der blev optaget 23. Febr. 1901, og hvori det hedder:

»Jylland ejer vist næppe Æren af inden for sin Provins' Grænse at kunne »opvise« den lærdeste danske Bonde nu for Tiden. Vi har haft N. J. Termansen, A. P. Gaardboe fra Vendsyssel m. fl., disse Gamle med de kendte Navne er gaaet bort, og der er vist ingen jyske Bønder, der senere som »lærde« har gjort nye Navne kendte eller særlig henledet Opmærksomheden paa sig, hvad »Lærdom« angaar. Den Bonde, som for Tiden kan tilkomme Æren som vort Lands »lærdeste«, er vistnok den fynske Gaardmand N. Rasmussen-Søkilde, der, som bekendt, har skrevet flere, deriblandt kulturhistoriske Bøger, hvis Værd overalt er anerkendt.«

HJEMLIV

Alle disse Æresbevisninger gik dog ikke Rasmussen Søkilde til Hovedet. Han blev ved at være den samme jævne

¹⁾ Fyens Stiftstid. 9. Maj 1894 og Dansk Husflidstid. Maj 1894. ²⁾ Efterladte Breve Pakke 13, Landsarkivet.

Bondemand. Hans Beskedenhed kommer smukt frem i et Vers, han i et af sine sidste Leveaar med stor og rystende Gammelmandsskrift har skrevet foran i et Hæfte med slægtshistoriske Optegnelser¹⁾:

»Har jeg udrettet noget stort,
Regn det ej til min Ære.
Men alt, hvad syndigt jeg har gjort,
Lad det udslettet være.«

Overalt var han sig selv. Han gik klædt som den jævne Bonde, oftest i mørkeblaat Vadmelstøj og, naar han var hjemme, helst med Træsko. Nøjsom og fordringsløs var han. Og som Taler var han jævn og ligetil, forsøgte ikke at gøre Indtryk ved Lærdom eller Fornemhed. Hans Sprog var den fynske Bondes, klart og forstaaeligt.

Naar han var hjemme, var han naturligvis stærkt optaget af sit Arbejde. Hans Børn omtaler ham som en god Fader, der tog sig godt af dem, og derpaa tyder ogsaa bevarede Breve, han skrev til dem fra sine Rejser. Men det kunde jo nok ske, at Fader havde saa travlt med sit Skrivende, at han gerne vilde være fri for deres Forstyrrelser. Kom de da med et Stykke Papir og bad ham tegne en Mand eller noget andet, saa kunde han i Hast lave en Tegning med et Par Streger. »Værsgod!« og saa maatte de gaa med det. Eller han kunde gaa hen til Skabet og tage noget Sukker og brække et Stykke af og give dem. »Tag saa det og gaa saa«, kunde han saa sige. De kunde derfor nok føle nogen Uvilje mod alt hans literære Arbejde og mene, at det tog ham for meget. Noget af det samme kunde vel ogsaa enkelte Gange komme frem i Forholdet mellem Mand og Hustru. Det var ellers godt, og de stod troligt hinanden bi. Men hun kunde naturligvis ikke helt følge ham i hans historiske Forskninger, selv om hun langtfra manglede Interesser og Kundskaber; hun havde f. Eks. Kongerækken paa rede Haand og var inde i de fleste europæiske Regenters Slægtsskabsforhold.

Engang, hun var optaget af andet Arbejde, maatte han tage sig af Vuggen med den lille Niels. Den blev stillet ved Siden af hans Arbejdsbord, og saa maatte det vel kunne lade sig gøre at holde den i Gang, mens han skrev. Men Forsøget faldt nu ikke saa heldigt ud. Hans Tanker var mere ved Skrivendet end ved Vuggendet, og det endte med, at Vuggen kom i saa voldsomme Bevægelser, at lille Niels trillede af.

¹⁾ S ø k i l d e.

Selv om han som Regel gik i Seng ved 11-Tiden, kunde det ske, naar han var stærkt optaget af skriftligt Arbejde, at det gik ud over hans Nattesøvn. Engang udbrød Karen en Morgen: »Det er dog grusomt! Nu staar Solen højt paa Himlen, og Niels har ikke været i Seng endnu!«

Selskabelighed ud over de sædvanlige Familiesammenkomster var ham nærmest en Plage. Naar han blev bedt ud til Kaffe-gilde, var han ikke rigtig i Humør, og Karen havde undertiden

Th. Hansen fot.
N. R. Søkilde i 50 Aars Alderen.

G. Burcharth fot.
Karen R. Søkilde i 60 Aars Alderen.

vanskeligt ved at faa ham med. Det var jo Tidsspilde. Han brød sig ikke om at spille Kort. Ja, lige en Schervinsel kunde de faa ham med til, naar de manglede en Makker. Men han kunde godt sidde og falde i Tanker midt i Spillet og saa lægge helt forkert Kort ud. Naar de saa sagde noget til ham for det, kunde han sige: »Ja, hvad vilde I ogsaa have mig med for?« Nej, da var han bedre tilpas, naar han kunde komme til at sidde henne i en Krog og snakke med en af de ældre om gamle Dage.

Han var aldrig ledig. Om Dagen passede han Arbejdet i Gaard og Mark, om Aftenen havde han gerne noget at ordne i Haven, og kunde der saa blive lidt Tid til sidst, satte han sig til Skrivebordet. Her tilbragte han især megen Tid om Vintren. Han havde sit Skrivetøj i en lille Æske inde bag Skatolklappen. Det bærer tydelige Mærker af flittig Brug.

SIDSTE AAR

Det ihærdige og mangesidige Arbejde kunde nok slide sin Mand op. Hans Kræfter udtømtes da ogsaa, før Alderdommen kom. De sidste 10—12 Aar, han levede, led han af tiltagende Nervesvækkelse. Det pinte den før saa virksomme Mand, at han i flere Aar næsten helt var afskaaret fra at arbejde. Hans gode Hustru, der overlevede ham i 7 Aar, plejede ham trofast i de sidste svære Aar.

Det var rart i disse svære Aar at vide, at gode Venner sendte ham deltagende Tanker og ogsaa gav Udtryk herfor. Saaledes skriver Jørgensen, Kistrup, i et Brev ^{10/7} 1898¹⁾:

»Tak for de faa Linier, Du sendte mig. De mindede mig kærligt om svundne Dage; men det smertede mig dybt at se, hvorledes Haanden havde rystet.

Jeg haaber nok, inden Udgangen af denne Uge at kunne faa Lejlighed til at tage en Tur omkring Søen.

De hjerteligste Hilsener fra Din hengivne
S. Jørgensen.«

I et Udkast til Andragende om Fornyelse af Statsunderstøtelsen¹⁾ udtaler han, at han i de sidste Aar paa Grund af Legemssvaghed, der efter Lægens Udsagn for største Delen skyldes Overanstrengelse med literært Arbejde, har været forhindret i at fortsætte sit Forfatterskab og kun har været i Stand til at ordne og fuldstændiggøre sine Optegnelser og Samlinger, som det er hans Agt at testamentere til Provinsarkivet i Odense.

Han døde d. 24. August 1905 og blev 1. September begravet ved Siden af Forældrenes Grave paa den gamle Kirkegaard ved Brahe-Trolleborg Kirke. Der var stor Deltagelse, og Sognepræsten, Pastor Jespersen, holdt Mindetalen.

I en Nekrolog²⁾ skriver K. (Lærer M. J. Krogh, Gerup^{?)} om Rasmussen Søkilde:

»Hans sidste Aar var fulde af tunge Prøvelser. Han, der tilforn havde talt saa mangt et godt Ord saavel ved private som offentlige Lejligheder, var til Tider næsten berøvet Mælet. Med Taalmod har han sit tunge Kors, og med Bønnesukket: »Bliv hos mig, Mester, Dagen hælder«, sov han stille hen.«

1) Søkilde. 2) Faaborg Avis ^{25/8} 1905, delvis gengivet i Fyens Stiftstid. ^{26/8} 1905.

Ved hans Side hviler nu hans Hustru, der døde d. 5. August 1912. Paa deres Gravsten staar foruden deres Navne, Fødselsdage og Dødsdage »Velsignet være Eders Minde«.

Arkivar G. L. Wad, Provinsarkivet i Odense, havde længe haft til Hensigt at søge at formaa S. Jørgensen, Kistrup, og vist ogsaa Rasmussen Søkilde til at testamentere Arkivet deres værdifulde Samlinger til Fyns Topografi og Historie. Jørgensen døde allerede i 1903¹⁾, før Wad naaede at fremføre sin Anmodning over for ham. Efter hans Død bad Wad Rasmussen Søkilde om at tale Arkivets Sag over for hans efterladte. Det lykkedes imidlertid ikke at redde Jørgensens Samlinger for Arkivet. Denne beklagelige Kendsgerning har vel bestyrket Rasmussen Søkilde i hans Hensigt at skænke Arkivet sine Samlinger. Han forberedte Afleveringen ved at ordne Papirerne i 3 Rækker. Han skrev en Registrant i 3 Hæfter, hvis hist og her stærkt rystende Skrift fortæller om, hvilket Besvær dette Arbejde har voldt ham. 1. Række omfatter Breve, 2. Række omfatter Uddrag af Arkiver og skrevne og trykte Arbejder til Sydfyns Historie, Manuskripter til egne Arbejder, deraf enkelte utrykte, o. lign., 3. Række omfatter Artikler og Afhandlinger i Blade og Tidsskrifter.

Han naaede imidlertid ikke selv at faa Samlingen afleveret. Men efter hans Død sendte hans Søn Niels efter Henvendelse fra Wad det meste af Samlingen til Arkivet, hvor det nu fylder 2 Hyldemeter. Der findes her — ligesom i Haandeksemplarerne af nogle af hans trykte Bøger²⁾ — mange ikke offentliggjorte Optegnelser. Desuden indeholder Papirerne en Mængde Stof til Belysning af Rasmussen Søkilde's Forfatterskab og Personlighed. Indlagt foran i en lille Bog³⁾ findes et lille Digt, skrevet med en andens Haand, men øjensynlig efter hans Diktat, det er udtrykkelig betegnet som værende »af N. Søkilde«. Det er som et første Udkast, der ikke har naaet at faa den sidste Gennemgang, der skulde give det endelig Form. Navnlig tredje Vers er ufærdigt, skønt der er rettet en Del i det. Men det

1) Allerede i 1880 havde Rasmussen Søkilde mistet sin anden nære Ven, Mads Hansen, som han havde hjulpet og støttet, ogsaa økonomisk. Om ham skrev han smukt i »Husvennen« 18. April 1880, »overvældet af de Følelser, som Tabet af en gammel trofast Ven nødvendigvis maa fremkalde: »...holdt jeg af ham og følte mig saa lykkelig og saa løftet i hans Selskab«. 2) Søkilde. 3) 3. R. VIII.

udtrykker smukt den gamle Rasmussen Søkilde Afskeds-tanker med Døden for Øje:

»Saa tidt, naar jeg var træt af Dagens Møje,
Da som en Engel kysset blidt min Kind.
I Søvnens hvilede mit trætte Øje,
Og Nattens Stilhed qvægede mit Sind.

Hvad var det, som der svæved for mit Øje
Saa tidt, naar jeg i Søvnens slumred ind?
Det var, som skued jeg ind i det Høje,
Det var, som Engle kyssede min Kind.

Det var en Luftning fra de lyse Lande,
Som strømmed i mit Hjertes Kildevæld,
Som krydsede de klare stille Tanker
— — —

O, kunde jeg, naar jeg er træt af Dage,
I Døden slumre sødt og blidt,
O, kunde jeg da rolig se tilbage,
Se, jeg har vandret rent og frit.

Da kom, o, Død, og luk mit trætte Øje,
Da Verden glad jeg mit Farvel da bød.
O, svæv da hisset mod det Evig høje,
Bær da til Lysets Egne glad min Sjæl.«

EFTERMÆLE OG HUNDREDAARSMINDE

I mange Aar havde Rasmussen Søkilde været kendt og vel anskrevet i vide Kredse. Han blev ofte omtalt, og hans Billede med de særprægede Træk blev adskillige Gange gengivet i Dagblade og Tidsskrifter. Biografier af ham optoges i M. Galschiøts »Landbrug og Landmænd i Danmark efter Stavnsbaandets Løsning« i 1888 og i »Dansk biografisk Lexikon« 1899.

Ogsaa efter hans Død blev han omtalt i en Række Blade og Tidsskrifter. Fra alle Sider anerkendtes hans fortjenstfulde Indsats paa adskillige Omraader. Dette gjaldt navnlig hans historiske Forfatterskab, der havde vundet megen Anerkendelse, ikke mindst i Betragtning af, at det var udført af en ustuderet Bonde.

Hans historiske Arbejder blev efterspurgt i Bogsamlinger og Antikvarboghandler. Efterspørgselen var paa Trolleborg-

egnen stigende, alt som Sansen for Hjemstavns Minder bredte sig.

Da Hundreedaarsdagen, d. 2. August 1937, nærmede sig, satte et stedligt Udvalg med Pastor emer. J. Chr. Clausen, Korint, som Formand sig det som Opgave at faa rejst et synligt Minde i Form af en Mindesten ved Gaarden Søkilde. Der blev rettet Henvendelse om Bidrag til Sogneraadene i de Sogne, hvis Historie han særlig havde behandlet i sine Bøger. Desuden indkom enkelte Bidrag fra privat Side.

Ved Nørresøs Bred fandt Udvalget en Sten, der egnede sig til Mindesten, og som Lensgrevinde Reventlow stillede til Raadighed. Man enedes om, at der paa Forsiden skulde staa: »Bonden og Historikeren Niels Rasmussen Søkilde 1837—1905. Rejst af Egnens Beboere 2. August 1937«, og paa Bagsiden Linierne fra Jeppe Aakjærs »Historiens Sang«: »Din egen Dag er kort, men Slægtens lang«. Arkitekt Aug. Colding, Nyborg, tegnede beredvilligt Indskriften, og Stenhugger Marius Jørgensen, Hellelose, huggede den og forestod Stenens Rejsning. Rasmussen Søkilde's Søn, Sogneraadformand Niels Nielsen Søkilde, afgav Plads til den i Søkilde's Have, og her anbragtes den saaledes, at Forsiden vender ud mod Vejen, der fører om gennem Fleninge, og Bagsiden med de manende Linier vender ind mod det Hus, N. Rasmussen Søkilde har rejst, og hvor han har øvet sin Manddomsgerning, det Hjem, der med sine mange rige Minder endnu staar som Slægtens kæreste Samlingssted.

H. C. F. fot.

Ved N. R. Søkilde's Grav paa Hundreedaarsdagen.

Forrest Pastor emer. J. Chr. Clausen, Korint. Lige bag ham Førstelærer og Organist Gundorph Jørgensen, Wendtsminde.

Paa Hundredaarsdagen samledes nogle af Udvalgets Medlemmer ved Graven paa Brahe-Trolleborg gamle Kirkegaard. Her nedlagde Pastor Clausen en Krans af Roser og med dannebrogfarvede Baand, idet han udtalte: »I Erkendtlighed og med Tak for hele hans udmærkede Virke nedlægger jeg denne Krans paa hans Grav.«

Mindestenen ved Søkilde.

H.C. F. fot.

Senere samledes halvandet Hundrede Mennesker, deriblandt næsten alle nulevende Medlemmer af Familien, ved Mindestenen, hvor Pastor Clausen talte og foretog Afsløringen. N. Nielsen Søkilde overtog paa Slægtens Vegne Stenen og udtalte Haabet om, at Slægten stadig vilde værne om den. Han indbød derpaa Forsamlingen til de festligt dækkede Kaffeborde i Haven. Man tilbragte et Par gode Timer i den hyggelige Have, der endnu er holdt i samme Stil, som da Rasmussen Søkilde anlagde og passede den. En Række Talere havde Ordet for at fremdrage Træk til hans Minde, og flere Sange blev sunget, deriblandt følgende, der var skrevet til Dagen:

Mel.: Snart er Natten svunden.

Søens Vover trille,
hvor hans Vugge staar,
Eng og Skov og Kilde
kranser Hjem og Gaard.
Hundred Aar tilbage
lyder her hans Skridt,
her hans Barndomsdage
rinder let og frit.

Far og Mor ham leder
ud i Mark og Stald,
varsomt ham bereder
til hans Manddomskald.
Dog, mens fast ham binder
Fædres Dont og Skik,
Aandens Verden finder
han ved eget Blik.

Skolegang — og siden
Kundskab er hans Lyst;
frem i Ungdomstiden
rig er Aandens Høst.
Svundne Dages stærke
Liv i Fryd og Gru
— Herrer, Bønder, Klerke —
fanger helt hans Hu.

Først og fremmest Bonde
i sit Ansigts Sved!
Men ved Aftenstunde
sætter han sig ned,
hviler trætte Hænder,
kaster Dagens Aag,
glad han Lampen tænder,
griber Pen og Bog.

Midnatshanen melder,
Dag er snart paa Vej —
han ej Timer tæller,
Pennens standser ej.

Fortids Skæbner tryller
frem han ved sit Ord.
Ark ved Ark opfylder
tæt hans Arbejdsbord.

Atter Sti han baner
gennem Fortids Krat,
Hjemstavns Sekler maner
han af Glemsels Nat.
Folkesagn — og Minder
fra Arkivers Støv —
lifligt han omvinder
Sprogets friske Løv.

Støt sin Plov han tvinger
gennem Sagamuld,
rigt i Furen klinger
lødigt Mindeguld.
Navn og Daad vi lænker
dybt i Stenen stærk, —
stille Fanen sænker
for hans danske Værk.

Gundorph Jørgensen.

Mel.: Vort Modersmaal er dejligt.

I Sydfyns skønne Egne, hvor Søen bølger blaa,
hvor Laderne er bygget med Bindingsværk og Straa,
hvor Traditionens Minder fra Stuen træder frem,
en Slægtsgaard med sin Saga, det var vort Barndomshjem.

Niels Rasmussen her virked' saa støt med Plov og Le,
og Haven blev et Mønsterbrug, som nok var værd at se,
men Mindet, som han satte, det var med Pen og Bog.
Saa mangt et Oldtidsminde fra Fortid frem han drog.

Derfor i Dag vi mindes den jævne Bondemand,
der gennem Skrift og Tale højt hævdede sin Stand.
Et Sekel end er rundet fra Barndoms første Aar,
hvor han i Manddom virked', hans Bautasten nu staar.

Vi Søkende, vi takker for denne Mindefest,
en Tak til Komiteen, en Tak til hver en Gæst,
fordi en Stund de standsed' ved Mindets rige Væld
og øste af dens Kilde i denne Sommerkvæld.

En Tak til Barndomshjemmet, en Tak til Far og Mor.
Vi ønsker, Slægt maa følge i vore Fædres Spor.
Vi frede vil om Mindet, som nu til Skue staar.
Vi frede vil om Stenen ved Slægtens gamle Gaard.

Chr. Søkilde.

Mel.: Jeg ved, hvor der findes en Have saa skøn.

En Have der findes i Fleninge By.
I Dag vi den gæster i Mindernes Ly
og sætter en Bautasten trygt i dens Favn
at hædre Niels Rasmussen Søkilde's Navn.

Der leged' som Dreng han i solfyldte Luft,
drak Sundhed og Glæde af Blomsternes Duft.
I Marken sit Dagværk han røgted med Flid,
mens Tankerne drog til den henfarne Tid.

En Helligdom Haven om Aftenen blev,
der leved' han Nuet — om Natten han skrev
om Hjemmenes Slægter og Fædrenes Aand.
De Bøge han planted' med nænsomme Haand.

Og Birkene hvide hans Yndlinge var,
fra Højen man skimtede Søen saa klar.
Stenhøjen han satte med Sæder og Trin,
mens Primula nikked', og Floksen var fin.

Syrénhækken dufted' og »Ailer« i Flor
forjætter: I Aar bliver Frugthøsten stor.
Og Bærrene myldred fra Buskene frem,
Niels Rasmussen Vinen da brygged af dem.

Med Karen ved Siden det gik som en Leg,
og aandfulde Frænder til Hjemmet fandt Vej:
Mads Hansen og Jørgensen, Barfod og Rom
saa ofte i Træernes Skygge gik om.

Hans Barnebarn arved' til Haven hans Hang,
hun hæger og planter og river hver Gang,
mens Roserne blomstrer paa Børnernes Kind,
i Oldefars Have — i Sommerens Vind.

Saa gaa da i Aften til Stenhøjen hen,
hvor Danebrog vajer, da lyder igen
i Bladenes Hvisken en Mindernes Sang
om dem, der saa rigt her har levet engang,

Justa Søkilde.

Saa staar da nu Stenen ved Alfarvej. Mangen vejfarende vil
i kommende Tider standse og lytte til dens tavse Tale om
Niels Rasmussen Søkilde, der her levede og virkede paa
en saadan Maade, at han blev en Pryd for sin Stand og sin Egn.

FORTEGNELSE OVER N. RASMUSSEN SØKILDES TRYKTE ARBEJDER

I Fortegnelsen er medtaget alle de trykte Arbejder, det er lykkedes at opspore. Helt udtømmende er Fortegnelsen dog næppe.

Artikler af overvejende reporterende Art er anført ved Slutningen af de paagældende Grupper.

Følgende Forkortelser er anvendt:

Aarb. f. d. Kulth.] ∴ Aarbog for dansk Kulturhistorie. — B. T. ∴ Berlingske Tidende. — Cs. ∴ Ceres. — Dbg. ∴ Danebrog, Ugeblad for Hær og Flaade. — D. d. Jbr. ∴ Den danske Jordbruger. — D. Hsft. ∴ Dansk Husflidstidende. — D. Ldbt. ∴ Dansk Landbotidende. — Faab. sv. ∴ Faaborg Avis. — F. Alm. ∴ Folkets Almanak. — Fl.-P. ∴ Flyve-Posten. — Fy. Saml. ∴ Samlinger til Fyens Historie og Topographie. — Fy. St. ∴ Fyens Stiftstidende. — Gmbl. ∴ Gaardmandsbladet. — Hd. ∴ Hermod. — Hj. ∴ Hjemmet. — Hsmbl. ∴ Husmandsbladet. — Hsv. ∴ Husvennen med Tillæg. — H. Tskr. ∴ Historisk Tidsskrift. — Lbskbl. ∴ Landbrugsskolebladet. — Ldm-Bl. ∴ Landmands-Blade. — Nat. ∴ Nationaltidende med Tillæg. — N. Ldbt. ∴ Nordslesvigsk Landbotidende. — Tskr. f. Ldøkn. ∴ Tidsskrift for Landøkonomi. — Uskr. f. Ldm. ∴ Ugeskrift for Landmænd. — V. Hbr. ∴ Vort Havebrug. — V. Lbr. ∴ Vort Landbrug.

DIGTE

Ved Aarsskiftet. Faab. Av. 1867 2. Jan. — Den 5. Juni 1867. Ved den fynske Folkefest i Dyrehaven ved Holstenshus, Danmarks 18de Grundlovsdag den 5te Juni 1867. — Tungt Taagesløret laa om Land. Sange til de Reventlowske Skolers hundredaarige Jubilæum i Brahetrolleborg Kirke den 18. December 1883. I delvis ændret Skikkelse i Sange til Hundredaarsfesten for Fællesskabets og Hoveriets Ophævelse, Sigtens Afløsning og Arvefæstets Indførelse ved Brahetrolleborg den 14de September 1888. — Ved Mindestøtten (Bøndernes Hilsen). Ved Hofjægermester, Lehns greve Christian Einer Reventlow og Grevinde Agnes Margrethe Moltkes Ankomst til Brahetrolleborg den 14. Septbr. 1889. — O Herre, sign nu dette Sted. Ved Brahetrolleborg Folkehøjskoles Indvielse den 4de November 1889. — [Desuden adskillige Sange til Familiefester.]

LANDBRUG

Artiklerne: Almindejord, Baand, Balk, Basse, Bing, Bolgalt, Braader, Davre, Demling, Dræt, Dysse, Enestegaard, Gejl, Gulve, Gunge, Hjemfred, Laaning, Led, Levende Hegn, Lægtehegn, Markfred, Oldenfedning, Oldengjæld, Port, Pundtærsker, Rørvæg, Skjørøst i Landbrugsordbog for den praktiske Landmand, udg. af E. Møller-Holst, Kbh. 1877ff. —

Nogle Bemærkninger om Sandjorders og lette Jorders Behandling. Ldm-Bl. 1873, S. 389—95, 517—9. — Agern som Svineføde. Ldm-Bl. 1874, S. 635—6; 1875, S. 35. — Et Par Ord om Faaregjødning. Uskr. f. Ldm. 1879 27. Feb., S. 715—6. — De mindre Jordbrugeres tidssvarende Uddannelse. Uskr. f. Ldm. 1880, S. 213—24. — Et Par Ord om Kartoffel-

dyrkning, især paa lette Jorder. Ldm.-Bl. 1881 26. Feb., S. 122—7. — Om Dyrkning af Sukkerøer. Fy. St. 1883 ²⁶/₂. — Forvalter eller Gaardmand. D. d. Jbr. 1884 27. Mrs., S. 210—1, 3. April S. 217. — Et Par Ord om Hvidkløver. D. d. Jbr. 1884 31. Juli, S. 356—7. N. Ldbt. 1884 1. Sep., S. 287—9. — Svinesenge. D. d. Jbr. 1884 11. Dec., S. 86—7. — Om Landmandens Uddannelse paa større og mindre Gaarde. Nat. 1885 ¹³/₂. — Om Landvæsenslæringer. V. Lbr. 1885, S. 144—6. — Lidt om Tyendeforholdene. V. Lbr. 1886 6. Mrs., S. 141—5, 13. Mrs., S. 163—8. — Om Ukrudtsplanterne og Midlerne til deres Bekæmpelse. Fy. St. 1887 ¹⁹/₁. — Den økonomiske Anvendelse af Tiden under den nuværende Situation. V. Lbr. 1887 7. Apr., S. 230—3, 16. Apr., S. 249—52. — Forsøgsstationen i Askov. Fy. St. 1887 ¹/₉. — Et affordret Vidnesbyrd. V. Lbr. 1891, S. 163—4. — Et Vidnesbyrd fra Egnen ved Korinth. Tsk. f. Ldøkn. 1891, S. 166—9. — [Om Mejeribrug]. Fy. St. 1884 ¹²/₁₁; 1888 ¹⁶/₁₁. V. Lbr. 1889, S. 137—42. — [Om Møder]. Fy. St. 1888 ¹⁶/₁₁; 1891 ¹⁹/₁, ²⁷/₄, ²⁸/₁₂; 1892 ²¹/₁₂. — [Om Udstillinger]. Fy. St. Aalborg. 1883 ³/₇. København. 1886 ⁷/₆; 1887 ¹/₉. Ærøskøbing. 1887 ²⁹/₁₁. — [Landbrugsbreve, især om Høsten]. Fy. St. 1884 ³⁰/₁₂; 1886 ¹⁷/₈; 1888 ²²/₈, ²⁹/₉; 1890 ¹⁴/₇, ¹⁵/₈, [?]/₉; 1891 ²⁹/₇, ³/₉; 1892 ¹⁰/₈, ²⁴/₉; 1893 ²⁴/₆, ²⁹/₈; 1894, ²/₄, ²⁸/₈.

FRUGTAVL

Beskrivelse af de Frugttræsarter, der anbefales og fordeles af Udvalget for Frugttrædyrkningens Fremme i Præstø Amt. Præstø 1885. 4 S.

Regler for Frugttræers Plantning og Pleje. Ved Udv. f. Frugttrædyrkningens Fremme i Præstø A.. Præstø.. 1 Bl.

Besøg i nogle Frugthaver paa de danske Øer (i Efteraaret 1884). Kbh. 1885. 44 S.

Besøg i nogle Frugthaver i Danmark og Slesvig (i Efteraaret 1885). Kbh. 1886. 52 S.

Om Frugthavens Anlæg og Pleje. Kbh. 1886, 2. Udg. 1891. 62 S.

Vejledning i Anvendelse af Frugt til Brug i Husholdningen samt til Brygning af Most og Frugtvine. Kbh. 1887, 2. Udg. 1889, 3. Udg. 1894. 64 S.

Lidt om Pileplantning. Ldm.-Bl. 1873 11. Apr., S. 177—80. — Et Par Ord om Hegn, navnlig om Hvidtornshækken og dens Behandling. Ldm. Bl. 1874. S. 97—100. — Mere om Plantning af Baandpil. Ldm.-Bl. 1875 19. Mrs., S. 144—7. — Nogle Kryder- og Lægedomsurter. F. Alm. 1880 [?]. — Lidt om Humledyrkning og om Humlens senere Behandling. Hsv. 1880 11. Jan., S. 119—20. — Om Frugthaven og dens Betydning for mindre Jordbrugere. Ldm.-Bl. 1880 27. Mrs., S. 193—9 3. Apr., S. 209—15. — Mere om Frugthaven og dens Betydning for mindre Jordbrugere. Ldm.-Bl. 1880 31. Juli, S. 481—4; 7. Aug., S. 497—503. — Om Pileplantning. Lbskbl. 1881 [?] — Et Par smukke Foraarsblomster for enhver Have. Ldm.-Bl. 1881, S. 244—6. — Et Par Ord om Frugttræer. Hsv. 1881 27. Nov., S. 78—80. — Tilvirkning af Frugtvin. Ldbt. 1882 15. Juli, S. 308—11. — Lidt mere om Træplantning. Ldbt. 1882 15. Aug., S. 337—43. — Nogle Mønster-Frugthaver og Planteskoler. Nat. 1882 ²⁰/₁₂. — Rør eller Halmvæg som

Læ for mindre Haver. D. d. Jbr. 1884 10. Apr., S. 226—7. — Lidt om Sommerbehandling og Gjødning af Frugttræer. D. d. Jbr. 1884 21. Aug., S. 379—81. — Lidt om Dværgfrugttræer, især for mindre Haver. N. Ldbt. 1884 30. Sept., S. 321—4. — Kunstgødning til Frugttræplanteskole og Køkkenhave. V. Lbr. 1885, S. 254—5. — Om Valg af Frugtorter. Natt. 1885 ²⁶/₅, ²/₆, ⁹/₆. — Lidt om Pileplantning. Fy. St. 1886 ⁵/₄. — Hr. N. Rasmussen Søkildes »Om Frugthavens Anlæg og Pleje« [I Anledn. af Handelsgartner Bredstedes Anmeldelse]. Natt. 1887 ¹/₁₁. — Vejledning til Anvendelse af Frugt. F. Alm. 1888. — En Frugthave paa tør Jord. Natt. 1888 ³/₁, ¹⁰/₁. V. Hvbr. 1888, S. 3, 12, 24. — Det danske Havebrug. Natt. 1889 ⁹/₄. V. Hbr. 1889, S. 117—8. — Om Udplantning af Kaal, Urter og Blomster. Hsmbl. 1889, S. 179. — Plantning af Hegn. V. Lbr. 1889, S. 246. — Lidt om Plantning af Baandpil og El i Moser. V. Lbr. 1889, S. 333—4. — Plantning af Naaetræer. V. Lbr. 1889, S. 381—2. — Lidt om Plantning af Frugttræer. V. Lbr. 1889, S. 829—33. — Hvad skal vi gjøre med den Frugt, som ikke kan sælges til god Pris? V. Ldbr. 1890, S. 36—9. — Lidt om hjemmeavlet Frø. Hsmbl. 1890 1. Juli, S. 310—2. — Havebruget og Konserveresagen. Uskr. f. Ldm. 1891 22. Maj, S. 289—92. — En ny Viktoriablumme. Cs. 1891, S. 333—4. — Ny Havebrugsskole ved Odense. Cs. 1892 21. Apr., S. 124—5. — [Om Udstillinger og Møder]. Fy. St. Haarlev. 1887 ²¹/₁₂. Haderslev. 1886 ²⁰/₁. Nakskov. 1892 ¹⁰/₁₀. Odense. 1886 ⁴/₁₂. Stenstrup. 1886 ³⁰/₁, ¹/₂. — [Om Vin- og Konserveresagen]. Fy. St. 1888 ¹⁹/₁₁; 1889 ²⁸/₂, ⁹/₇; 1890 ¹⁷/₂, ²⁷/₃, ¹⁹/₆, ²⁷/₃, ²²/₁₀, ²⁵/₁₀, ³/₁₁, ¹⁷/₁₁; 1891 ²⁵/₆, ⁹/₉.

HUSFLID

Huggehusarbejdet. Hsv. 1874 15. Nov. — Et Husflidsforedrag. D. Hsft. 1884 10. Okt. — Om Plan i Husflidsøvelserne. D. Hsft. 1886 Juni—Juli. — Alt paa rette Plads. D. Hsft. 1887 Marts. — Den økonomiske Anvendelse af Tiden under den nuværende Situation. D. Hsft. 1887 Okt. og Nov. — Et Par Ord om Vandrelærere for Husflid. D. Hsft. 1890 Okt. — Af et Husflidsforedrag ved Udstillingen i Haarby den 10. Maj 1891. D. Hsft. 1891 Juni. — Mit første Foredrag om Husflidssagen. D. Hsft. 1898 Jan. — [Om Dansk Husflidsselskabs Feriekursus paa Fyn]. D. Hsft. 1885 Aug. Fy. St. 1886 ¹⁸/₈, ²⁵/₈; 1887 ³⁰/₈; 1889 ²²/₁₀; 1890 ¹/₁₀. — [Om Husflidsudstillinger]. Aalborg. Uskr. f. Ldm. 1883 ²⁷/₉. Allerup-Torup. Fy. St. 1887 ²⁵/₇. Brahe-Trolleborg. Hsv. 1882 20. Aug. Fy. St. 1886 ¹⁹/₇. D. Hsft. 1886 Sep. Fy. St. 1887 ²/₈; 1891 ²⁰/₇. Odense. Fy. St. 1885 ¹⁸/₇. D. Hsft. 1885 Aug. Randers. V. Lbr. 1894, S. 485—6. S. Næraa. Fy. St. 1886 ⁵/₆.

HISTORIE

Gamle og nye Minder om Brahetrolleborg og Omegn. Kbh. 1870. 224 S. Holstenshus og Nakkebølle med tilliggende Sogne og Øer samt Udsigt over Egnens almindelige Historie fra Oldtiden til vore Dage. Odense 1875—8. 12 + 498 S.

Kaj Lykkes Fald med dets Forspil og Følger. Odense 1876. 8 + 88 S.

Hillerslev og Østerhæsing Sogne med Arreskov og Gjelskov i ældre og nyere Tid (sammen med S. Jørgensen (Kistrup)). Odense 1881. 4 + 156 S.

De Reventlowske Skoler for hundrede Aar siden som de første filantropiske Folkeskoler i Danmark med Seminariet og Opdragelsesanstalten Bernstorfsminde. Et Mindeskrift til Jubelaaret 1883. Kbh. 1883. 8 + 88 S.

Udskiftningen ved Brahetrolleborg for 100 Aar siden. Et Festskrift ved Afsløringen af Mindesmærket for Grev Johan Ludvig Reventlow den 14de September 1888. Odense 1888. 32 S.

Landboreformerne og den danske Bondestands Frigjørelse før og efter 1788. Kbh. 1888. 224 S.

Uddrag af Fyenbo Landstings ældste Skjøde- og Pantebøger. Odense 1890. 203 S.

Trolleborgegnen og dens Beboere igjennem 250 Aar (fra 1646 til vore Dage). Odense 1894. 4 + 172 S.

Bonden efter Stavnsbaandet. S. 126—49 i Vort Folk i det nittende Aarhundrede, udg. af Vilhelm Østergaard, 1. B.. Kbh. 1897. [Et Afsnit heraf, Vore gamle Landsbyer, er trykt S. 75—77 i Gennem femten Hundrede Aar. Kbh. 1912.]

Træk af Landboforholdene i ældre Tider. Fortalt efter Aktstykker. D. Ldbt. 8. B. 1873, S. 312—20, 339—47, 9. B. 1874, S. 321—37, 513—27. — Træk af de kirkelige Forhold i Fyn i de to første Aarhundreder efter Reformationen (1536--1736). D. Ldbt. 8. B. 1873, S. 513—28, 560—6. — Lidt fra gamle Dage. Hsv. 1874 I. Træk af Hoveriet i dets Slutningsperiode ved vort Aarhundredes Begyndelse. 3. Maj S. 245—6. II. Om Rakkerfolket i Danmark. 19. Juli, S. 330—2. — Skyldsætningens Historie. Uskr. f. Ldm. 1875 7. Jan., S. 12—23. -- Kaj Lykkes Fald, med nogle historiske Oplysninger fra hans Tid. Hd. 1876, S. 123—51. — Et Par oplysende Meddelelser om Kaj Lykke. H. Tskr. 5. R. 2. B. 1880, S. 235—8. — Lidt fra gamle Dage. Uddrag af Thingbøger og Skifteprotokoller. Natt. 1880 28. Juni ff. I Træk af Livet paa Landet i Fyen (1660—1740). Tilstanden hos Bønderne. II Skildringer af Tilstanden hos Præster og Degne i Tiden fra 1690—1740. III Fra den fynske Bondestands Fortid (Tiden fra 1600—1700). Bolig og Bygning. Byen med de fælles Forhold og Institutioner. Samfundsforhold. IV Træk af Livet og Forholdene hos Bønderne i Fyn 1740—1800. — Bernstorff. Lbskbl. 1881 [?]. — Trange Tider for Folk og Fædreland. Dbg. 1881, S. 170—6, 185—92. — Syd-Fynske Minder fra Krigen 1848, 49 og 50. Dbg. 1882. Begejstringen ved Krigens Udbrud 1848, S. 465—75. Folkesangen i 1848, S. 660—8, 685—6, 689—96. 1883. De svenske Tropper i Fyn i Sommeren 1848, S. 421—8. Stemningen efter Slaget ved Slesvig og under Fjendens Indfald i Jylland, S. 753—63. 1884. Spredte Træk fra Felttogene i 1848—49, S. 353—7, 369—74. — Om vore gamle Minder. Tre Foredrag. D. d. Jbr. 1883. I Minder fra Oldtiden, S. 113—5, 121—3. II Fra den kristelige Middelalder, S. 134—6. III Fra den nyere Tid, S. 166—9. [Delvis ogsaa i Gmbl. og Lbskbl]. — Den første filantropiske Folkeskole i Danmark. Hsv. 1883 2. Dec., S. 69—71. — For hundrede Aar siden. Hofrevolutionen 1784 og Statsministeren Grev Reventlow. Hsv. 1884 27. Apr., S. 233—5. — Lidt fra gamle Dage (efter Uddrag i fyenske Arkiver). Træk af Landboforhold i Fyen, særligt i Tiden fra 1740—1790. Præster og Degne. Fy. St. 1884 ^{24/9}, ^{26/9}, ^{27/9}, ^{30/9}, ^{4/10}. — Landboreformerne for 100 Aar siden. I Det danske Agerbrug og de før-

ste Landboreformer for hundrede Aar siden. II Grev Reventlow og hans Andel i Landboreformerne. III Brødrene Reventlow og deres private Virksomhed. Natt. 1884. — Fra Bondefrihedens første Brydninger (væsentligt efter Aktstykker i Svendborg Amts- og Herregaards Arkiver i Fyen). *Fy. Saml.* 9. B. 1884, S. 317—49. — Lidt fra gamle Dage. *Fy. St.* 1885. Mestertyven fra Trolleborg. ^{10/7, 14/7, 15/7}. — Den strenge Fader. ^{10/8}. — Oldtidsminderne i Salling Herred. *Fy. St.* 1885 ^{7/12, 8/12, 10/12, 14/12}. — Lidt om Salling Herreds Retsdistrikter i Fortid og Nutid. *Fy. St.* 1886 ^{17/6, 24/6}. — Et Skolejubilæum [Grønderup]. *Fy. St.* 1886 ^{29/10}. — De gamle Bøndergaarde. *Fy. St.* 1887 ^{15/6}. — De gamle Kort i vore Herregaardsarkiver. *Tskr. f. Ldøkn.* 5. R. 6. B. 1887, S. 486—8. — Statsministeren Andreas Peter Greve af Bernstorff. *Hj.* 1888, S. 49—57. — Sneen. *Fy. St.* 1888 ^{20/3}. — [Om Landboreformerne]. *Fy. St.* 1888. — For hundrede Aar siden. *Fy. St.* 1888 ^{11/7} ff. I Justitsraad Jens Lange til Rødkilde. II Postbefordring og Rejsemaade. III Dr. theol. Birch. IV Frederik Bagger til Julskov. — Vore Forfædres Boliger for 100 Aar siden. V *Ldbr.* 1888, S. 435—8. — Gamle Egneborg. Historisk Meddelelse. *Fy. St.* 1889 ^{20/2}. — Lidt fra gamle Dage. *Hsv.* 1889. I Kirkelige Forhold for 300 Aar siden. 28. Apr., S. 234—5; 5. Maj, S. 242—3. II Kirkelige Forhold for 200 Aar siden. 4. Aug., S. 345—6; 11. Aug., S. 354—5. — Slibeværksmeddene. *Hsv.* 1889 7. Juli, S. 314—5. — Fyenske Juleskikke før og nu. *Fy. St.* 1889 ^{28/12}. — Land- og Havebrug hos Bønderne i ældre og nyere Tider. *Hsv.* 1890 ^{6/4, 20/4}. — Fra Karl Gustavs Indfald i Fyen (1658—60). *Fy. Saml.* 10. B. 1890, S. 1—39. — Uddrag af Fyenbo Landstings ældste Skjøde- og Pantebøger. *Fy. Saml.* 10. B. 1890, S. 261—358. — Om Hegn og Fred paa Marken for Aarhundreder siden. *Fy. St.* 1891. — Skyldsætning, Hartkorn og Skatter. V. *Ldbr.* 1891 ^{31/10}, S. 663—8; ^{7/11}, S. 675—8. — Lidt om Smit-soter i Danmark. *Fy. St.* 1892 ^{31/3, 1/4}. — Malede Glasruder, som Minder fra den danske Bondestands Fortid. *Fy. St.* 1892 ^{28/4}. — Landbruget i Danmark for 50—60 Aar siden. V. *Lbr.* 1892, S. 567—71, 584—90, 612—5, 682—5, 695—701, 717—20, jfr. 747—8. — Meget strenge og meget milde Vintre i Danmark. *Hsv.* 1892 2. Apr. — Fra Kjøbenhavn til Kina for 160 Aar siden. Efter en trykt Beretning. *Fy. St.* 1893 ^{4/5, 5/5}. — Trolleborg-egnen og dens Beboere igjennem 250 Aar (fra 1646 til vore Dage). *Fy. St.* 1893 ^{24/10} ff., 1894 ^{6/1} ff. — Frederik Trolles Skoler. (Den 4de Decbr. 1693 — den 4de Decbr. 1893.) Et Tilbageblik. *Fy. St.* 1893 ^{5/12}. — Assessor Rothe og Retstilstanden i Fyen for 40 Aar siden. *Fy. St.* 1894 ^{21/6}. — Fra »de gode gamle Dage«. Om Klædedragten paa Fyn. *Fy. St.* 1894 ^{28/8}. [Eft. B. T. Af N. R. S. ?] — Julemærker. *Fy. St.* 1894 ^{24/12}. — De jord-egne Bønder i gamle Dage. *Aarb. f. d. Kulth.* 1894, S. 162—208. — Nogle Blade af Overtroens Historie. *Hsv.* 1899 8., 15., 22., 29. Okt., 5. Nov.

BIOGRAFIER OG NEKROLOGER

Mindeblomster fra Mads Hansens sidste Dage. *Hsv.* 1880 18. Apr., S. 230—1. — [Landbruger Konrad Frederik Oest, Bernstorffsminde] *Natt.* 1882 ^{18/3}. — En fortjenstfuld Virksomhed [A. Christiansen, V. Tirsted]. *Natt.* [?] 1882 [?] ^{17/7}. — Anders Christiansen fra Vester Thirsted. *Hsv.* 1882 ^{19/11}, S. 57—9. — [Gartner J. C. Eltzholtz, Brahetrolleborg]. *Fy. St.*

1883 $\frac{2}{5}$. — Andreas Beiter. Fl.-P. 1883 $\frac{28}{9}$. — Nekrolog [Lærer Jørg. Mortensen, V. Aaby]. Fy. St. 1886 $\frac{23}{7}$. — Gamle Cold [Chr. Magdalus C.]. D. Hsflit. 1890 12. Dec., S. 89—90. — H. C. N. Kistrup. Hsv. 1892 13. Mrs. — N. J. Termansen. Hsv. 1892 11. Dec., S. 81—2. — Afdøde Lehnsgravinde Benedikte Kristiane Reventlow. Fy. St. 1893 $\frac{25}{1}$.

BOGANMELDELSER

Vers og Prosa af Andreas Beiter. Fy. St. 1883 $\frac{28}{12}$. — Havebrugsblade. V. Lbr. 1885, S. 254. — Johan Frederiksen: Melonens Dyrkning i Varmebede tilligemed en Fremstilling af disses Indretning i Almindelighed. V. Lbr. 1885, S. 318. — H. Sørensen: Det røde fynske Malvekvægs Udvikling i de sidste 40—50 Aar. Uskr. f. Ldm. 1887, S. 166. V. Lbr. 1887, S. 279—80. — H. Mortensen: Om Ukrudtsplanter og deres Udryddelse i det danske Landbrug. Uskr. f. Ldm. 1887, S. 178. V. Lbr. 1887, S. 223—4. — J. J. Mortensen: De farligste Ukrudtsplanters Vækst og Udryddelse. V. Lbr. 1887, S. 222—3. — Brahetrolleborg Skovdistrikt 1786—1886, ved Elers Koch. Fy. St. 1893 $\frac{27}{5}$.

REJSESKILDRINGER

Fra det nordligste Vendsyssel. Natt. eller Fy. St. o. 1884. 2 Nr. — Rejseminder fra Als og Sundeved. Fy. St. 1885 $\frac{30}{9}$, $\frac{2}{10}$. — Fra Kiel til Kolding. Fy. St. 1886 $\frac{22}{7}$, $\frac{23}{7}$, $\frac{24}{7}$, $\frac{26}{7}$. — Den fire og fem og tyvende Juli for 25 Aar siden [Turen til Flensborg (Nationalmindesmærkets Afsløring) og Danevirke]. Fy. St. 1887 $\frac{29}{7}$. — Et Besøg i Landbrugsmusæet i Berlin. V. Lbr. 1888 21. Jan., S. 48—53. — Rejseminder fra Nord-Tyskland. Fy. St. 1889 $\frac{21}{8}$, $\frac{22}{8}$, $\frac{23}{8}$. — Fra Frederikshavn til Skagen [Aabningen af Jernvejen]. Fy. St. 1890 $\frac{24}{7}$. — Lidt fra Skaane. Hsv. 1894 1. Apr., 8. Apr.

FORSKELLIGT

Fy. St., hvor ikke andet er anført.

[Om Brahetrolleborg Folkehøjskole]. 1889 $\frac{2}{3}$, $\frac{28}{5}$, $\frac{31}{7}$, $\frac{5}{11}$; 1890 $\frac{20}{10}$, $\frac{30}{10}$; 1891 $\frac{19}{10}$; 1893 $\frac{18}{10}$; 1894 $\frac{10}{10}$. — [Om Folketingsvalg i Faaborgkredsen]. 1884 $\frac{26}{6}$, 1890 $\frac{22}{1}$. — [Om politiske Møder]. Faaborg 1885 $\frac{28}{7}$. Horne 1890 $\frac{10}{1}$. Korint 1889 $\frac{26}{2}$, 1890 $\frac{9}{1}$. Lammehaven 1887 $\frac{28}{7}$. Pejrup 1886 $\frac{8}{6}$, 1887 $\frac{20}{6}$, 1889 $\frac{13}{6}$. V. Aaby 1890 $\frac{9}{1}$. — [Om Stavnsbaandsfester]. 1888 Brahe-Trolleborg $\frac{11}{9}$, $\frac{17}{9}$. København $\frac{16}{11}$, $\frac{19}{11}$. Lammehaven $\frac{4}{7}$. Pejrup $\frac{19}{6}$. — Embedsarkiverne. 1883 $\frac{10}{2}$. — Jubelfest ved Brahetrolleborg. 1883 $\frac{10}{12}$. — Hundredaarsfesten den 18de December i Brahetrolleborg Kirke. 1883 $\frac{20}{12}$. — Juleuddelingen ved Brahetrolleborg. 1883 $\frac{20}{12}$. — Mads Hansens Mindesmærke. 1884 $\frac{28}{1}$. — Mindesmærket for Statsministeren Grev Chr. Reventlow. 1884 $\frac{25}{10}$. — Basaren [i Haagerup] 1885 $\frac{24}{6}$. — Afsløringen af Mindesmærket for Digteren Mads Hansen. 1885 $\frac{25}{7}$. — Fynske Sogneraadvalg [Brahe-Trolleborg]. 1885 $\frac{7}{12}$. — Mindesmærkerne for Brødrene Reventlow. 1886. — Vildsvinene i de fynske Skove. 1886 $\frac{30}{12}$. — Fra Amerika. Hsv. 1889 20. Jan., S. 125—6. — Kirkegaards-Indvielse [Brahe-Trolleborg] 1889 $\frac{14}{9}$. — Fest ved Brahetrolleborg. 1889 $\frac{17}{9}$. — Hs. Maj. Kongens Fødselsdag [Korint].

1890 ¹⁰/₄. — Jordfæstelse paa Brahetrolleborg Kirkegaard [»Tydske Mine«].
 1890 ²⁰/₁₀. — Familiefest i Østerhæsinge Præstegaard. 1890 ³⁰/₁₀. — Hæders-
 gave [Provst Wøldike, Haagerup]. 1892 ²⁹/₁₂. — Mindesmærke [Lærer J.
 Mortensen, V. Aaby]. 1893 ¹³/₅. — [M. J. Kroghs 25 Aars Jubilæum som
 Lærer i Gerup] 1893 ²⁰/₅. — Basaren i Søndags i Haagerup Præstegaards
 Have. 1893 ¹⁴/₆. — [Digteren Mads Hansens Enkes Jordefærd]. 1893 ⁹/₁₀. —
 Vesterhæsinge-Mordet. 1894 ¹⁸/₆. — [C. Fr. Jørgensens 25 Aars Jubilæum
 som Lærer ved Ludvigsmind Skole]. 1884 ⁵/₁₁. — Jerusalem i Jule-
 tiden. 1894 ²⁴/₁₂.

FORTEGNELSE OVER LITERATUR OM N. RASMUSSEN SØKILDE

Slægt omtalt i D. E. Rugaard: Fremragende danske Bønder før og
 nu. Kbh. 1871, S. 251 ff. og N. Rasmussen Søkilde: Trolleborgegnen og
 dens Beboere igjennem 250 Aar. Odense 1894. S. 74 ff. — Erindringer i
 N. Rasmussen Søkilde: Syd-Fynske Minder fra Krigen 1848, 49 og 50.
 Danebrog 1882 ff. — N. C. Rom: Den danske Husflid. Kbh. 1871,
 S. 234. — N. C. Rom i Husvennen 1884 14. Decbr., S. 81—4. — Illustreret
 Tidende 1888 25. Marts. — M. Galschiøt: Landbrug og Landmænd i Dan-
 mark efter Stavnsbaandets Løsning. Kbh. 1888. S. 249—50. — Husmands-
 vennen 1. Aarg. Nr. 38 1889 12. Sep. — H. H. i Søndags-Posten 1891 19.
 Juli. — Nestved Tidende 1891 ¹/₈. — Vendsyssel Tidende 1891 ⁸/₈. —
 Folkebl. for Svendborg Amt 1891 ⁹/₈. — Jakob Jørgensen i Søndagsblad-
 et 1893 4. Juni. — Dansk Husflidstidende 1894 Maj. S. 33—4. — Fyens
 Stiftstidende 1894 ⁹/₅. — H. Hertel og G. L. Wad i Dansk biografisk
 Lexikon, udg. af C. F. Bricka 13. Bd. 1899, S. 522—3. — K. i Faaborg
 Avis 1905 ²⁵/₈. — Fyens Stiftstidende 1905 ²⁵/₈. — Fyens Tidende 1905 ²⁵/₈.
 — Illustreret Familie Journal, 2. Tillæg, 1905 10. Sept. — Verdensspejlet
 1905 10. Sept. — Hver 8. Dag 1905 17. Sept. — N. C. Rom i Dansk Hus-
 flidstidende 1905 Sept. — Landmands-Blade 1905, S. 487—8. — Vort
 Landbrug 1905, S. 540. — Historisk Tidsskrift, 7. Række, 6. Bind 1905—06, S.
 130—1. — P. Engelstoft i Dansk biografisk Haandleksikon, 3. Bd. 1926,
 S. 182. — Arkivar [Kr. Møller] i Fyens Tidende 1930 ⁹/₂. — Kr. Møller:
 Landboliv. Kbh. 1931. S. 229. — Kr. Møller: En Skolens Søn i Den
 revøntlowske Skole i 150 Aar. Nyborg 1933. S. 151—8. Desuden sst.
 S. 110 f., 113. — H. C. Frydendahl i Fyens Tidende 1937 ³⁰/₇. — [H. C.
 Frydendahl] i Fyens Tidende 1937 ³/₈. — K. D[amsgaard] i Svendborg
 Avis 1937 ³/₈.

NAVNELISTE

- Aakjær, Jeppe 51.
 Andersen, Anton 12.
 —, H. C. 10.
 Bagger, Frederik 59.
 Barfod, Frederik 26, 28ff, 33, 54.
 Beiter, Andreas 60.
 Bernstorff, A. P. 58, 59.
 Birch, K. K. L. 59.
 Birkedal, Vilhelm 12, 40.
 Boesen, J. E. 37f.
 Brandt, J. S. 12, 40.
 Bredsted, H. C. 57.
 Bricka, C. F. 61.
 Burcharth, G. 47.
 Børtning, Peter 24.
 Christiansen, Anders 36, 59.
 —, R. 41, 43.
 Clausen, J. Chr. 42, 51f.
 Cold, Chr. M. 60.
 Colding, Aug. 51.
 Crone, A. 28.
 Damsgaard, K. 61.
 Ellekilde, H. 6.
 Eltzholtz, J. C. 59.
 Engelstoft, C. T. 28.
 —, P. 61.
 Fenger, Povl 42.
 Frederiksen, Johan 60.
 Frydendahl, H. C. 51f., 61.
 Gaardboe, A. Peter 37, 40, 45.
 Galschiøt, M. 50, 61.
 Gertner, J. W. 5, 8.
 Grundtvig, N. F. S. 37.
 Hammerich, M. 30.
 Hannover, Jacob 9.
 Hansen, J. J. 44.
 —, Jens 17.
 —, Mads 12, 14, 16, 24f., 28, 30f.,
 36f., 38, 40f., 44, 49, 54, 59, 60.
 —, N. M. 31.
 —, Peter 39.
 —, Th. 47.
 Hertel, H. 61.
 Hjort 15.
 Holsten-Charisius, A. C. 44.
 Hostrup, J. C. 30.
 Ibsen, Hedvig. 29.
 Ingemann, B. S. 37.
 Jensen, Carl 7.
 —, Karen 17f., 41, 44, 46ff., 53f.
 —, Kr. 45.
 Jensen, Rasmus 8f., 16, 21, 48, 52.
 —, Svend P. 45.
 Jespersen, Henr. 48.
 Johansen, C. 38.
 —, Mads 43f.
 Justesen, Justa K. 29, 54.
 Jørgensen, A. D. 33.
 —, C. Fritz, 37, 61.
 —, H. C. C. Gundorph 51, 53.
 —, Jakob 61.
 —, Jørgen 21.
 —, Marius 51.
 —, Niels 24.
 —, S. 23ff., 32ff., 38, 40, 44, 48f.,
 54, 57.
 Karl Gustav 8, 59.
 Kistrup, H. C. N. 60.
 Koch, Elers 41, 60.
 Krarup, Fr. 33.
 Krog, A. M. 23.
 Krogh, M. J. 48, 61.
 Kruuse, Ludv. Fr. 44.
 Lagoni, P. 9.
 Lange, Jens 59.
 Larsdatter, Anne 8f., 16, 48, 52.
 —, Anne Sofie 8, 26.
 Laub, H. O. C. 9f., 15.
 Lavridsen, Hans 24.
 Lykke, Kaj 25, 31, 57, 58.
 Mejborg R. 7, 37, 39.
 Mikkelsen, Karen Marie 61.
 Mine (»tyske«) 61.
 Møllerup, W. 35.
 Moltke, Agnes Margr. 55.
 Mortensen, H. 60.
 —, J. 61.
 —, J. J. 60.
 —, Jørgen 60.
 Mumme, H. P. T. 28.
 Møller, Kr. 42f., 61.
 —, Peder R. 12, 36.
 Nielsen, Anton 25f., 28, 30, 40.
 —, Gerhard 6, 43.
 —, Knud 14ff.
 —, Niels 5, 8, 15f, 19, 21.
 —, Niels 6.
 —, Zakarias 26.
 Olsen, Niels 15ff.
 Overgaard, C. N. 24.
 Paludan-Müller, C. 32.
 Pedersdatter, Ane 17.

- Pedersen, M. 45.
 —, Rs. 29.
 Petersen, Anders 37, 40.
 —, Hans 29.
 Rasmussen, Ane Sofie 8, 14ff.
 —, Johan 15.
 —, Mads 43f.
 Rasmussen Søkilde, N. 1ff.
 Reventlow, Benedikte Kristiane 60.
 —, Chr. Ditl. 33, 58, 59, 60.
 —, Chr. Ejner 55.
 —, Joh. Ludv. 14, 32f., 36, 42, 58,
 59, 60.
 —, Lucie M. 51.
 Rom N. C. 21, 26, 37, 54, 61.
 Rothe 59.
 Rugaard, D. E. 8, 61.
 Schimmelmänn, C. D. Josefine K. 11.
 Schjøtt, Fr. 35.
 Scott, Walter 25.
 Simonsen, B. M. 9f., 11, 15.
 —, L. S. Vedel 28.
 Sloth, Hans 42.
 Søkilde, Anna N. 29.
 —, Chr. D. N. 29, 53.
 —, Johanne M. N. 29.
 —, Niels N. 10, 18, 22, 29, 46, 49, 51f.
 —, Rasmine N. 29.
 Sørensen, H. 60.
 —, Hans 41.
 Tausen, Hans 10.
 Termansen, N. J. 35f., 45, 60.
 Thyregod, C. A. 25f., 30.
 Trolle, Frederik 59.
 Wad, G. L. 34, 49, 61.
 Wiberg, S. V. 28.
 Vinther, Jens Holger 42.
 Wolff, Benjamin 5.
 Wolff-Snedorff, K. 6.
 Wøldike, M. T. 44, 61.
 Zeiner Lassen, A. 20.
 Oest, Konrad Fr. 59.
 Østergaard, Vilh. 35, 58.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Forord	5
Indledning	7
Barndom	8
Ungdom	11
Landbrug, Frugtavl og Husflid	18
Historisk Forfatterskab	23
Paa spredte Felter	38
Æresbevisninger	44
Hjemliv	45
Sidste Aar	48
Eftermæle og Hundreedaarsminde	50
Fortegnelse over N. Rasmussen Søkildes trykte Arbejder	55
Fortegnelse over Literatur om N. Rasmussen Søkilde	61
Navneliste	62
